

**Арча район Советы
КАРАРЫ**

« 28 » февраль 2021 ел

№ 122

**«Арча муниципаль районының һәм аның составына керә торган авыл
жирлекләренен шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары
проектларын раслау турында» Арча район Советының 2016 елның 12
июлендәге 58 номерлы карарына үзгәрешләр кертү хакында**

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.4 статьясы нигезендә,
законнарга туры китерү максатыннан Арча район Советы карар бирде:

1. «Арча муниципаль районының һәм аның составына керә торган авыл
жирлекләренен шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары проектларын
раслау турында» 2016 елның 12 июлендәге 58 номерлы Арча район Советы карары
белән расланган Арча муниципаль районының һәм аның составына керә торган авыл
жирлекләренен шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары проектларына
үзгәрешләр кертүгә һәм аларны кушымталар нигезендә яңа редакциядә бәян итәргә.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми
порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга һәм «Интернет» мәгълүмат-
телекоммуникация челтәрендә Арча муниципаль районының рәсми сайтында
урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Арча муниципаль районы
башкарма комитетына йөкләргә.

Арча муниципаль районы башлыгы,
район Советы рәисе

И. Г. Нуриев

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль
район Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ ШӘһӘР
ТӨЗЕЛШЕН ПРОЕКТЛАУНЫҢ ЖИРЛЕ
НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТЭЛЕК

1.	Гомуми нигезлэмэлэр	4
2.	кагыйдэлэре һәм өлкәсе куллану Хисап күрсәткечлэрен	5
3.	АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНА КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКА	6
4.	Төп өлөш	8
4.1.	Муниципаль район халкын электр һәм газ белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	8
4.2.	Муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш автомобиль юллары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре һәм муниципаль район, муниципаль район халкы жирле эһәмияттәге объектларына караган транспорт хезмәте күрсәтү объектлары белән тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	9
4.3.	Муниципаль район халкы тарафыннан тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	9
4.4.	Муниципаль районның сәламәтлек саклау объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	13
4.5.	Муниципаль район халкының мәгълүматлаштыру һәм элемтә объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	14
4.6.	Муниципаль район халкының мәдәният һәм ял итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	14
4.7.	Муниципаль район халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	15
4.8.	Муниципаль район халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	16
4.9.	Муниципаль район халкының көнкүрөш һәм сәнэгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	16
4.10.	Ижтимагый тәртипне, муниципаль район халкын саклауны тээмин итә торган объектлар белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечлэре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтөмле булуын исәпләү күрсәткечлэре	17
5.	МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ХАЛКЫНЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ЭҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА НОРМАТИВ ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР	18
5.1.	Электр һәм газ белән тээмин итү объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	18
5.2.	Торак пунктлар чикләреннән тыш урнашкан транспорт объектларында муниципаль	

район халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.3. Мәгариф объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.4. Сәламәтлек саклау объектларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	24
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемтә объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	26
5.6. Муниципаль район халкының мәдәният һәм ял итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	27
5.7. Социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	28
5.8. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	30
5.9. көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү объектларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	30
6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары	33

1. Гомуми нигезлэмэләр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнә.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрена 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыручы шәһәр төзелешә эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар муниципаль район халкы өчен муниципаль район халкының жирле әһәмияттәге объектлар белән тәмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның муниципаль район халкы өчен мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре жыелмасын билгели.

1.6. Муниципаль район халкының тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориялә үтемлегенә мөмкин булган максималь хисап күрсәткечләре билгеләнә торган муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

жирлекләренә электр һәм газ белән тәмин итү;

муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, транспорт хезмәте күрсәтү;

мәгариф; сәламәтлек

саклау;

мәгълүматлаштыру һәм

элементә;

мәдәният һәм ял итүне оештыру;

социаль тәмин итү һәм социаль яклау;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш һәм сәнэгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү;

жәмэгать тәртибен саклауны тээмин итү.

1.7. Нормативлар түбәндәге бүлекләрне үз эченә ала:

төп өлөш (муниципаль район халкының жирле әһәмияттәге объектлар белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре);

нормативларның төп өлөшәндәге хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары;

нормативларның төп өлөшәндәге хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;

муниципаль район халкының муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр;

Арча муниципаль районуна кыскача характеристика.

2. Хисап күрсәткечләрен куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1 Әлеге нормативларда билгеләнә торган хисап күрсәткечләре Арча муниципаль району һәм аның составына керә торган жирлекләрнең территориаль планлаштыру документларын әзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда кулланыла.

2.2.Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелешә эшчәнлегә турындагы законнарның үтәләшенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3.Муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектлары исемлегә, муниципаль район халкының мөмкин булган минималь тээмин ителешә дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре һәм мондый объектларның муниципаль район халкы өчен территориаль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре әлеге нормативларның төп өлөшәндә китерелгән күрсәткечләрне үтәү өчен мәжбүри.

2.4.Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНА КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, муниципаль районның башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Арча муниципаль районы территориясенә Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Муниципаль район Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан - Марий Эл Республикасы белән, төньяк-көнчыгыштан - Балтач, көнчыгыштан - Саба, көньяктан - Теләче һәм Питрәч, көньяк-көнбатыштан - Биектау муниципаль районнары белән, көнбатыштан - Татарстан Республикасының Әтнә муниципаль районнары белән чиктәш
2	Арча муниципаль районы территориясенә гомуми мәйданы	184566
3	Арча муниципаль районының административ үзәге	Арча шәһәре
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше.	52243
	шул исәптән: шәһәр жирлеге	19092 33151
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы кеше./кв. км	28,3
6	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше.	52165
	шул исәптән: шәһәр авыл	19700 32465
7	01.01.2015 елга торак фонды күләме, мең кв. метр	1139,69

8	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	21,82
9	Арча муниципаль районы территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Муниципаль район халкын электр һәм газ белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре

4.1.1. Инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган территориаль планлаштыру документлары һәм электр һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектларга кирәк.

Әлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменәң принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы тормышка ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле көчәнешле электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Газ белән үзәкләштерелгән тээмин итү системасы объектлары: газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлар, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре	Торак биналарны 100 процент газ белән тээмин итү *	билгеләнми

*Арча шәһәре яисә аның өлешләре өчен торак биналарны стационар электр плитәле итеп урнаштырган очракта, газ белән тээмин итү системалары булмау рөхсәт ителә.

4.2. Муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш, автомобиль юллары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре һәм муниципаль район халкының жирле әһәмияттәге объектларына караган транспорт хезмәте күрсәтү объектлары белән тәэмин ителеше хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык торак пунктлар да каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Жәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларын алар буенча шәһәр яны һәм шәһәрара автобус маршрутлары узган күздә тотылган муниципаль районның жирле әһәмияткә ия автомобиль юлларында бер-берсеннән 500 метр ераклыктагы минималь арада урнаштырырга кирәк,

4.2.3. Арча муниципаль районы территориясендә (Арча шәһәрендә) кимендә 1 автомобиль транспорты өчен пассажир вокзалы булдыру күздә тотыла.

4.2.4. Арча муниципаль районы халкының автосервис, юл бие хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.2.5. Автомобиль юлларының торак пунктлар, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары чикләреннән тыш, максималь үтемлек дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.3. Муниципаль район халкын мәгариф оешмалары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлеклекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре		
	Арча шәһәрндә	халыкның демографик структурасына карап: 1 - 6 яшьлек балаларның 85 %ын колачлау	2 каттан артык төзелгәндә - 300 метр; бер һәм ике катлы төзелгәндә - 500 метр
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 1 - 6 яшьлек балаларның 40 %ын колачлау	500 метр
2	Гомуми белем бирү учреждениеләре		
	Арча шәһәрндә	халыкның демографик структурасына карап колачлау: 100% бала 7 - 15 яшь; 75% бала 16 - 17 яшь	белем бирүнең I баскычы укучылары өчен - транспорт белән тээмин ителеш 15 минут; II һәм III баскыч укучылары өчен - транспорт белән тээмин ителеш 50 минут
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап колачлау: 100% бала - 7 - 15 яшь; 75% бала - 16 - 17 яшь	белем бирүнең I баскычы укучылары өчен - 2 километр һәм транспорт белән барып житү мөмкинлеге 15 минут; II һәм III баскыч укучылары өчен - 4 километр һәм транспорт белән барып житү мөмкинлеге 30 минут
3	Өстәмә белем бирү учреждениеләре		
	Арча шәһәрндә	7 - 17 яшьлек балаларның 10 %ын колачлау	1000 метр яисә транспорт белән барып житү 30 минут
	авыл торак пунктларында	7 - 17 яшьлек балаларның 10 %ын колачлау	билгеләнми

Искәрмә.

Махсуслаштырылган һәм савыктыру мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү учреждениеләре өчен хисап күрсәткечләре проект биремә буенча кабул ителә.

4.3.2. Учреждениедән 1 км ераклыкта яшәүче гомуми белем бирү мәктәпләрендә укучылар өчен балаларны уку урынына йөртү өчен билгеләнгән махсус транспорт карала.

Махсус транспорт тукталышларының территорияль мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән арасы 500 метрга тигез.

Транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны исәпкә алып, авыл гомуми белем бирү мәктәпләренең I һәм II баскыч белем алуучылары өчен территорияль мөмкинлегенең иң чик күрсәткече 15 километр тәшкил итә.

15 километрдан артык ераклыкта яшәүче, шулай ук уңайсыз һава шартларында транспорт белән тәмин ителмәгән чорда мәктәп яны интернатын да күз алдында тотарга кирәк. Мәктәп яны интернатының сыйдырышлылыгы гомуми белем бирү учреждениесендә урыннарның гомуми саныннан 10 % тәшкил итә.

4.3.3. Халык саны 2 тапкырдан күбрәккә артканда, яңа төзелә яисә территорияль үсә торган торак пунктлар өчен, халыкның фаразланучы демографик составы турында белешмәләр булмаган очракта, тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең түбәндәге хисап күрсәткечләрен кабул итәргә кирәк:

мәктәпкәчә мәгариф учреждениеләре - 1 мең кешегә 180 урын, шул ук вакытта торак төзелеше территориясендә 1 мең кешегә 100 урыннан артык түгел;

гомуми белем бирү учреждениеләре - 1 мең кешегә 180 урын.

4.4. Муниципаль районның сәламәтлек саклау объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәсә хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Барлык типтагы стационар		
	Арча шәһәрәндә	1 мең кешегә 13,47 койка	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл
	авыл торак пунктларында	билгеләнми	билгеләнми
2	Амбулатор-поликлиника учреждениеләре		
	Арча шәһәрәндә	1 мең кеше -сменага 18,15 килү	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
	авыл торак пунктларында	1 мең кеше -сменага 18,15 килү	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
3	Ашыгыч медицина ярдәме учреждениеләре		
	Арча шәһәрәндә: ашыгыч медицина ярдәме станцияләре (подстанциясе)	1 мең кеше- 0,1 автомобиль	Махсус автомобиль транспортыннан 15 минутта файдалана алу
	авыл торак пунктларында: медицина ярдәме күрсәтү пунктлары	1 мең кеше- 0,2 автомобиль	Махсус автомобиль транспортында 30 минутта барып житү мөмкинлеге

4.5. Муниципаль район халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Арча шәһәре халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре 5 нче таблица нигезендә кабул ителергә тиеш.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе
1	Районара почтаamt	50 - 70 бүлекчәгә почта элементсе объектлары	1
2	Тавышлы трансформатор подстанцияләре (10 - 12 мең абонентка исәпләгәндә)	объектлар	1
3	Кабельле телевидение техник үзгә	районга объектлар	1

4.5.2. Арча муниципаль районы халкының 5 нче таблицада күрсәтелмәгән мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.5.3. Муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.6. Муниципаль район халкының мәдәният һәм ял итү объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектларына караган мәдәният һәм ял итү объектлары өчен күрсәтелгән хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.7.Муниципаль район халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.7.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк..

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплексы үзәге	муниципаль районга 1 объект	билгеләнми
2	Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү бүлеге	муниципаль районга 1 объект	билгеләнми
3	Өлкәннәр һәм инвалидлар өчен интернат-йорт	3 мең кешегә / муниципаль районга 1 объект	билгеләнми
4	Төнгә кунак йортлары, социаль адаптация үзәкләре	муниципаль районга 1 объект	билгеләнми

4.7.2. 6 нчы таблицада күрсәтелмәгән объектлар өчен хисап күрсәткечләре билгеләнми.

4.8.Муниципаль район халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максималь дәрәжәсе исәп күрсәткечләре

4.8.1.Күрсәтелгән исәп күрсәткечләре 7 нче таблицада китерелгән.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
Арча шәһәре өчен:			
1	Балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре	1 мең кешегә зал майданы 10 кв. метр	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
2	Бассейннар (гомуми файдаланудагы ачык һәм ябык)	1 мең кешегә су өслеге майданы 75 кв. метр	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
Искәрмә. Хисап күрсәткечләре авыл торак пунктлары өчен билгеләнми.			

4.8.2. 7 нче таблицада күрсәтелмәгән физик культура һәм массакүләм спорт объектлары өчен исәп күрсәткечләре билгеләнми.

4.9.Муниципаль район халкын көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максималь дәрәжәсе исәп күрсәткечләре

Арча муниципаль районы территориясендәге көнкүреш һәм сәнәгать калдыклары белән эш итү системасын оештыруны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясен санитар чистартуның генераль схемасы һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясен төзекләндерү кагыйдәләре нигезендә күз алдында тотарга кирәк.

4.10.Ижтимагый тәртипне, муниципаль район халкын саклауны тээмин итэ торган объектлар белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.10.1.Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Полиция бүлеге/бүлекчәсе	муниципаль районга 1 объект	билгеләнми
2	Тәртип саклау пункты		
	Арча шәһәре өчен	Торак төркеменең гомуми майданына 10 кв. метр	билгеләнми
	Авыл торак пунктлары өчен	3 авыл жирлегенә 1 объект	билгеләнми

5. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ХАЛКЫНЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА НОРМАТИВ ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Электр һәм газ белән тәмин итү объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.1.1. Электр белән тәмин итү системаларын проектлауны РД 34.20.185-94 “Шәһәр электр челтәрләрен проектлау инструкциясе” (2 бүлек), 31-110-2003 “Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау” (6 бүлек), “ФСК ЕЭС” ААҖнең 2006 елның 02 июнендәге техник сәясәте турындагы нигезләмә (2 бүлек) нигезендә электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең эреләндерелгән чагыштырма хисап йөкләнешенең югары күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт					
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)			стационар электр плитәләре (кВт/кеше) белән		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:		торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 – 50	0,43	0,55	0,40	0,52	0,65	0,50
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39	0,50	0,62	0,49

Искәрмә.

1. Торак пунктта газ һәм электр плитәләре булган торак йортлар булса, күрсәткечләр интерполяция ысулы белән аларның нисбәтенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

2. Торак пункт үзәге дигәндә төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

3. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре йөкләнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

табигый газдагы плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6;

стационар электр плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,1 - 1,5.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтэрлэренен перспективада үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтэре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтэрлэре көчәнеше энергия системасында хисап срогы һәм көчәнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яки 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Электр челтэрлэрен проектлау, торак пунктларны һәм аларга якин территорияләрдәге кулланучыларны исәпкә алып, 35 - 110 кВ көчәнешле һәм 6 - 20 кВ көчәнешле электр белән тәмин итү челтэрлэрен кулланып, комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство буйсынуына бәйсез рәвештә, төрле кулланучыларны тәмин итү өчен электр белән тәмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга тәкъдим ителә.

5.1.2. Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдэләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.1.3. Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы нигезендә торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Газ куллануның эреләндерелгән югары күрсәткечен түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк:

үзәкләштерелгән кайнар су белән тәмин итү булганда - елына 1 кешегә 120 куб. м;

газлы су жылыткычтан кайнар су белән тәмин иткәндә, елына 1 кешегә 300 куб. м;

кайнар су белән тәмин итү булмаганда - елына 1 кешегә 180 куб. м;

авыл торак пунктлары өчен - елына 1 кешегә 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ жыю станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пункт территориясеннән читтә, жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

Газ жыю станцияларен урнаштыру өчен жир кишәрлекләрөнөң максималь күлэмнәре, аларның житештерүчәнлегенә карап, елына 10 мең тонна - 6 га; елына 20 мең тонна - 7 га; елга 40 мең тонна - 8 га тәшкил итә.

Газ жыю пунктларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләрөнөң күләмен 0,6 гектардан да артык алмаска кирәк.

5.2. Муниципаль район халкының торак пунктлар чикләреннән тыш урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.2.1. Автомобиль транспортының хәрәкәтчән составына хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләр һәм автосервис объектларын (техник хезмәт күрсәтү станцияләре, автомобиль ягулык салу станцияләре, юу пунктлары, карау эстакадалары, майданчыклар) проектлауны автомобиль транспорты хәрәкәтенә ешлыгына карап, икътисади һәм статистик тикшеренүләр нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.2.2. Килгән кешеләргә хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләренә санын һәм сыйдырышлылыгын автомобиль хәрәкәтенә интенсивлыгын, килүче автотуристлар санын, шулай ук якындагы торак пунктларның ихтыяжларын исәпкә алып проект биремә буенча кабул итәргә кирәк.

5.2.3. Автомобиль юлларында ял итү майданчыкларын, туристлар транспорты туктауны күздә тотарга кирәк. Алар арасындагы тәкъдим ителә торган ара III категорияле автомобиль юллары өчен - 25 - 35 километр, IV категорияле автомобиль юллары өчен - 45 - 55 километр тәшкил итә. Әлеге майданчыкларның сыйдырышлылыгы бер үк вакытта кимендә III категорияле 10 - 15 транспорт берәмлеге, 10сын IV категорияле 10 транспорт берәмлеге туктауга исәп тотарга кирәк.

5.2.4. Жәмәгать автомобиль транспорты тукталышлары урыннарында туктау һәм утырту майданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар күздә тотыла.

Тукталыш майданчыкларының киңлеген юлның төп полосасы киңлегендә, ә озынлыгын - бер мәртәбә тукталучы автобуслар санына бәйле рәвештә, әмма кимендә 10 метр кабул итәргә кирәк.

5.2.4. Автомобиль юлларын муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектларына караган торак пунктлар һәм транспорт хезмәте күрсәтү объектлары чикләреннән тышта урнаштыруны СП 42.13330.2016 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.07.01-89*. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» һәм транспорт өлкәсендә башка норматив документлар таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.3. Мәгариф объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Мәгариф объектларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (10 бүлек, т кушымта), СП 2.4.3648-20 "Балалар һәм яшьләргә тәрбияләү, уқыту, ял итү һәм сәламәтләндерү оешмаларына санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә билгеләнә.

5.3.2. Халык саны 200дән кимрәк булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән мәктәпкәчә яшьтәге балалар учреждениеләрен бергә урнаштыруга мөмкин.

5.3.3. Авыл торак пунктларында өстәмә белем бирү учреждениеләре урыннарының гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында булуы мөмкин.

5.3.4. Мәктәпкәчә учреждениеләрдә сәламәт балалар өчен урыннар саны нормативлары:

1 төркем - 10 - 20 урын;	6 төркем - 58 - 120 урын;
2төркем - 18 - 40 урын;	7төркемг- 64 - 140 урын;
3төркем - 28 - 60 урын;	8төркем - 74 - 160 урын;
4төркем - 48 - 80 урын;	9төркем - 84 - 180 урын;
5төркем - 46 - 100 урын;	10төркем - 92 - 200 урын.

5.3.5. Арча шәһәре һәм авыл торак пунктлары өчен мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданының (биналар мәйданының) чагыштырма күрсәткечләре 10 нчы таблицада китерелде.

10 нчы таблица

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе тибы	Күрсәткеч (1 тәрбияләнүчегә кв. метр)	
	Арча шәһәре өчен	авыл торак пунктлары өчен
1 төркем	–	19,59
2 төркем	–	12,05
3 төркем	–	11,31
4 төркем	15,99	10,49
6 төркем	15,37	12,30
8 төркем	14,51	11,04
10 төркем	15,12	–
12 төркем	13,89	–

5.3.6. Мәктәпкәчә учреждениеләр өчен жир кишәрлекләренен күләмен объектларның сыйдырышлылыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урынга кадәр - 1 урынга 40 кв. метр;

100 урыннан артык - 1 урынга 35 кв. метр.

Жир кишәрлекләренен күрсәтелгән күләмнәре реконструкция шартларында 25 %ка киметелергә мөмкин; яңа төзелә торган яисә территориаль үсә торган, халык саны 2 тапкырдан артыкка артачак торак пунктларга 10 %ка артырга мөмкин.

5.3.7. Арча шәһәре һәм авыл торак пунктлары өчен гомуми белем бирү учреждениеләре (биналар мәйданы) мәйданының чагыштырма күрсәткечләре 11 нче таблицада китерелде.

11 нче таблица

Күрсәткеч (1 тәрбияләнүчегә кв. метр)			
Арча шәһәре өчен		авыл торак пунктлары өчен	
Белем бирүнең I баскычы (башлангыч):			
4 нче сыйныфка (180 укучы)	31,73	20 укучыга	13,75
		40 укучыга	10,18
		60 укучыга	10,07
Белем бирүнең I һәм II баскычлары (тугыз еллык):			
8 сыйныфка (400 укучыга)	20,00	108 укучыга (сыйныфта 12 укучы)	19,43
		162 укучыга (сыйныфта 18 укучы)	16,10
		216 укучыга (сыйныфта 24 укучы)	15,15
Белем бирүнең III баскычы:			
11 сыйныфка (275 укучы)	23,92	14 сыйныфка (350 укучы)	22,25
22 нче сыйныфка (550 укучы)	20,46		
33 сыйныфка (825 укучы)	16,96		

5.3.8. Жир кишәрлеге күләмен гомуми белем бирү учреждениеләре өчен объектларның сыйдырышлылыгына карап кабул итәргә кирәк:

400 урынга кадәр - 1 урынга 50 кв. метр;

400 - 500 урын - 1 урынга 60 кв. метр;

500 - 600 урын - 1 урынга 50 кв. метр;

600 - 800 урын - 1 урынга 40 кв. метр;

800 - 1100 урын - 1 урынга 33 кв. метр;

1100 - 1500 урын - 1 урынга 21 кв. метр;

1500 - 2000 урын - 1 урынга 17 кв. метр.

Күрсәтелгән зурлыктар реконструкция шартларында 20 %ка киметелергә мөмкин.

5.4. Сәламәтлек саклау объектларында муниципаль район халкының норматив ихтияжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Арча муниципаль районы халкының даруханәләр һәм сөт кухнялары белән тәэмин ителешенәң, мондый объектларның Арча муниципаль районы халкы өчен территориаль яктан үтемлелегенәң тәкъдим ителә торган күрсәткечләре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль файдалану дәрәжәсе
1	Аптекалар		
	Арча шәһәрәндә	10 мең кешегә 1 объект / 1 мең кешегә гомуми мәйдан 50 кв. м	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
	авыл торак пунктларында	1 мең кешегә гомуми мәйдан 14 кв. метр	жәяүлеләр өчен 30 минутлык юл
2	Сөт кухнялары (1 яшькә кадәрге балалар өчен)		
	Арча шәһәрәндә	1 балага тәүлегенә 4 порция	билгеләнми
	авыл торак пунктларында		

5.4.2. Сәламәтлек саклау объектларын урнаштыруга һәм аларның параметрларына карата таләпләр СП 42.13330.2016 СНИП актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү (10 бүлек, Ж кушымтасы), СП 2.1.3678-20 "Урыннарны, биналарны, корылмаларны, жиһазларны һәм транспортны эксплуатацияләүгә санитар-эпидемиологик таләпләр, шулай ук товарларны сатуны, эшләр башкаруны яисә хезмәтләр күрсәтүне гамәлгә ашыручы хужалык субъектлары эшчәнлегә шартлары" һәм башка норматив документлар белән билгеләнә.

5.4.3. Төрле типтагы стационарлар өчен жир кишәрлекләренәң күләмен объектларның сыйдырышлылыгына карап кабул итәргә кирәк:

50 койкага кадәр - 1 койка-урынга 300 кв. метр;

50 - 100 койка - 300 - 200 кв. метр 1 койка-урынга;

100 - 200 койка - 200 - 140 кв. метр 1 койка-урынга;

200 - 400 койка - 1 койка-урынга 140 - 100 кв. метр;

400 - 800 койка - 1 койка-урынга 100 - 80 кв. м;

800 - 1000 койка - 1 койка-урынга 80-60 кв. м;

1000 койка - 60 кв. метр;

1000 койкадан артык - 1 койка-урынга 60 кв. метр.

Күрсәтелгән зурлыктар реконструкция шартларында 25 %ка киметелергә мөмкин.

5.4.4. Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, стационар булмаган диспансерлар өчен жир кишәрлеге күләмен сменага 100 килүгә 0,1 га, ләкин объектка кимендә 0,3 га карауны күздә тотарга кирәк.

5.4.5. Фельдшерлык-акушерлык пункты өчен жир кишәрлеге күләмен 0,2 га итеп кабул итәргә кирәк.

5.4.6. Ашыгыч медицина ярдәме станциясе (подстанциясе) өчен жир кишәрлеге, медицина ярдәме күрсәтү пункты күләмен 1 автомобильгә 0,05 га, әмма кимендә 0,1 га күләмендә кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.4.7. Аптека өчен жир кишәрлеге күләмен 0,2 - 0,3 га итеп кабул итәргә кирәк.

5.4.8. Сөт кухнясы өчен жир кишәрлеге күләмен тәүлегенә 1 мең порциягә 0,015 га, әмма кимендә 0,15 га кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләр буенча бер үк вакытта кимендә өч элемент операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле яшерен эчке коммуникацияләр буенча элемент челтәрләре салу күздә тотыла.

5.5.2. Яңа территорияләр төзегәндә, гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.5.3. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

13 нче таблица

№	Объектның исеме	Кишәрлек майданы
1	Районара почтама	0,6 - 1 га
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Төрәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.4. Элемтэ предприятиелэре биналарын жылсез яктан коррозия - актив, зарарлы матдэлэр бүлөп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиелэргэ яки технологик процесс объектларыннан, санитар-сак зоналарыннан читтэ урнаштыру зарур.

5.5.5. Шәһэрара телефон станцияларен, шәһэр телефон станцияларен, телеграф төөннөрөн һәм станцияларен, үткәргеч тапшырулар станцияларен квартал яки торак пункт микрорайоны эчендә проектларга кирәк.

5.5.6. Элемтэ линияларен урнаштыруны СН 461-74 «Элемтэ линиялэре өчен жирлэрне бүлөп бирү нормативлары» таләплэре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Муниципаль район халкының мәдәният һәм ял итү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Арча муниципаль районы халкының мәдәният һәм ял итү объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенә, мондый объектларның Арча муниципаль районы халкы өчен территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрэн 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь р тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Кинотеатрлар	1 мең кешегә 25 - 35 урын	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл
2	Концерт заллары	1 мең кешегә 3,5 -5 урын	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл
3	Музейлар	муниципаль районга 1 объект	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл
4	Күргәзмә заллары	муниципаль районга 1 объект	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл
5	Универсаль спорт-тамаша заллары, шул исәптән ясалма боз белән	1 мең кешегә 6 - 9 урын	жәяүлеләр өчен 60 минутлык юл

5.6.2. 14 нче таблицада күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял итү объектлары өчен күрсәткечләрне проект биремә нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.6.3. Арча шәһәрәндә проектлана торган мәдәният объектларының санын, составын һәм ял вакытын билгеләгәндә, өстәмә рәвештә 1 сәгатътән дә артык булмаган зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

Авыл торак пунктларында проектлана торган мәдәният объектларының санын, составын һәм ял вакытын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

5.6.4. Арча шәһәрәндә гадәти халык ижатын үстерү өчен шартлар тудыру максатында жирлекара клуб учреждениеләрен һәм мәгълүмат-методик үзәкләр урнаштыру тәкъдим ителә.

5.6.5. Арча шәһәрәндә укучылар һәм халыкның мәдәни-массакүләм һәм физкультура-савыктыру эшен оештыру өчен бердәм комплекслардан 500 метр арада файдалана алу дәрәжәсен булдыру тәкъдим ителә.

5.6.6. Мәдәният, массакүләм ял итү объектларын һәм аларны урнаштыруны СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89* "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (10 бүлек, Ж кушымтасы) нигезендә башкарырга кирәк.

5.7. Социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Арча муниципаль районы халкының социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләре 15 нче таблицада китерелде.

15 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе
1	Халыкка социаль хезмәт күрсәтүнең комплекслы үзәкләре, социаль хезмәт күрсәтү бүлекләре	Гражданның әлеге категориясенә караган 120 кешегә 1 объект
2	Социаль тернәкләндерүгә мохтаж балигъ булмаганнар өчен махсуслаштырылган учреждениеләр	10 мең балага 1 объект

3	Мөмкинлекләр чиклэнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре	1 объект шәһәр жирлегенә, әмма мөмкинлекләр чиклэнгән 1 мең балага һәм яшүсмерләргә кимендә 1 объект
4	Психоневрологик интернат	3 мең кешегә 1 урын
5	Интернат-балалар йортлары	3 мең кешегә 1 урын
6	Акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-балалар йортлары	2 мең кешегә 1 урын
7	Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар һәм яшүсмерләр өчен приют	Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган 10 мең балага һәм яшүсмерләргә 1 объект
8	Яшьләр эшләре буенча органнар учреждениеләре	Гомуми мәйданы 1 мең кв. метр. кеше; 1 мең кешегә 2 эш урыны

5.7.2. Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләрен урнаштыруны СП 35-106-2003«Өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.7.3. Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны урнаштыру өчен жир кишәрлекләренә күләме объектның сыйдырышлылыгына бәйле рәвештә билгеләнә:

50 урын - 1 урынга 38 кв. метр;

100 урын - 1 урынга 27 кв. метр;

200 урын- 1 урынга 20 кв.метр

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны торак пунктлардан читтә урнаштыру мөмкин.

5.7.4. Балалар интернат-йортлары, шул исәптән акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлар өчен жир кишәрлекләренә күләмен объектның сыйдырышлылыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урын - 1 урынга 80 кв. метр;

120 урын - 1 урынга 60 кв. метр;

200 урын - 1 урынга 50 кв. метр.

5.7.5. Төнге куну йортлары, социаль жайлаштыру үзәкләре өчен жир кишәрлекләренә күләмнәре объектның сыйдырышлылыгы нигезендә билгеләнә:

25 урын - 1 урынга 9,8 кв. метр;

50 урын - 1 урынга 9,0 кв. метр;

100 урын - 1 урынга 9,0 кв. метр.

5.8. Муниципаль район халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Арча муниципаль районы халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжын халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгәтләндерү зарурлыгына туры китереп билгеләргә кирәк.

5.8.2. Әлеге объектларны урнаштыру башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алып, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнештә булуны күздә тотарга кирәк.

5.8.3. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын белем бирү мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт объектлары белән берләштерү рөхсәт ителә.

5.8.4. Балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре һәм бассейннары өчен жир кишәрлегә күләмен 1,5 - 1,0 гектарга кабул итәргә кирәк.

5.9. Муниципаль район халкының көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.9.1. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен 16 нчы таблицада китерелгән СП 42.13330.2016 актуальләштерелгән редакциясе СНИП2.07.01-89* «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә башкарырга кирәк.

5.9.2. Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча ачыклык кертергә кирәк.

Көнкүрөш калдыкларының төрлөрө	Көнкүрөш калдыклары саны елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: сууткәргеч, канализация белән жиһазландырылган, үзәк һәм газ ярдәмендә жылыта торган биналардан; башка торак биналардан	190 – 200	900 – 950
Каты көнкүрөш калдыкларының гомуми саны исәпкә алынган ижтимагый биналар	300 – 380	1100 – 1600
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	280 – 290	1400 – 1450
Искәрмә. 1. СП 13330.2016 күрсәткечләре муниципаль район өчен тәгаенләннгән 2. Арча шәһәре өчен калдыкларны туплау нормаларына зур күрсәткеч кулланырга кирәк.	–	2000 – 2800

5.9.2. Утильләштерү һәм көнкүрөш калдыкларын эшкәртү объектларының урнашу урынын санитария нормалары нигезендә әлегә максатлар өчен территориядән файдалану мөмкинлекләрен бәяләү нигезендә билгеләргә кирәк.

5.9.3. Муниципаль район территориясендә торак пунктлар төркемнәре өчен каты көнкүрөш һәм сәнәгать калдыкларының үзәкләштерелгән жирлекара полигоннарын урнаштыру тәкъдим ителә.

Полигоннарга хезмәт күрсәтүнең тәкъдим ителә торган радиусы 15 километр тәшкит итә.

5.9.4. Каты көнкүрөш калдыклары полигоннарын СП 42.13330.2016 2.07.01-89*актуальләштерелгән СНИП редакциясе «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»; СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар үткәргүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»; каты көнкүрөш калдыклары полигоннарын проектлау, эксплуатацияләү һәм рекультивацияләү буенча Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы тарафыннан 02.11.1996 елда расланган инструкция таләпләренә туры китереп урнаштырырга кирәк.

5.9.5. Каты көнкүрөш калдыкларының полигонын урнаштыру өчен жир кишәрлегә күләмен 1000 т көнкүрөш калдыкларына 0,02 - 0,05 га кабул итәргә кирәк.

5.9.6. Сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү объектлары СанПиН 2.1.3684-21 " Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарыннан файдалануга, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактик) чаралар

оештыру һәм үткәрү буенча санитар-эпидемиологик таләпләр», СНиП 2.01.28-85 «Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү буенча полигоннар. Проектлау буенча төп нигезләмәләр», СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-сак зоналары һәм санитар классификациясе" таләпләре нигезендә проектлана.

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1. Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;
«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 2020 елның 04 июлендәге 985 номерлы "Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәэмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрән) "Биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында техник регламент" нигезендә раслау һәм "Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре" СанПин 42-128-4690-88" карары;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СССР Транспорт төзелеше министрлыгы тарафыннан расланган автобус тукталышларын проектлау буенча методик тәкъдимнәр;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 1999 елның 19 октябрәндәге 1683-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган Социаль инфраструктура объектларында Россия Федерациясе субъектларының норматив ихтыяжын билгеләү методикасы;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары.

6.3. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

Арча муниципаль районы чикләрендә урнашкан муниципаль берәмлекләренәң социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;

Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсешен планнары һәм программалары;

Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсешен фаразы;

табигый-климат шартлары;

органнар жирле үзидарә муниципаль Арча муниципаль районы чикләрендә урнашкан

берәмлекләр һәм кызыксынучы затларның тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә муниципаль район халкы тээмин ителешенә мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре һәм муниципаль район халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре белән билгеләнгән муниципаль районның жирле әһәмиятгәге объектлары исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеш кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник бирем нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
«Арча шәһәре» муниципаль
берәмлеге Советының
_____ ел, №_____
карарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ «АРЧА ШӘҺӘРЕ»
МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР
ТӨЗЕЛЭШЕН ПРОЕКТЛАУНЫҢ ЖИРЛЕ
НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ.....	6
3. «АРЧА ШӘҺӘРЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ТАСВИРЛАМАСЫ.....	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Шәһәр жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, ташландык суларны агызу объектлары белән тәмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; шәһәр жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә һәркем өчен мөмкин булуын исәп күрсәткечләре;	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, шәһәр жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; шәһәр жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мөмкин булган исәп күрсәткечләре.....	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, шәһәр жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь күләменә исәп күрсәткечләре	15
4.4. Шәһәр жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь күләменә исәп күрсәткечләре	16
4.5. Шәһәр жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре	17
4.6. Шәһәр жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә булган исәп күрсәткечләре.....	17
4.7. Шәһәр жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп күрсәткечләре;	

шәһәр жирлеге халкының мондый объектлардан территориаль яктан мөмкин кадәр күбрәк файдалана алуы	18
4.8. Шәһәр жирлеге халкын төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсен исәп күрсәткечләре	19
4.9. Шәһәр жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре	19
4.10. Шәһәр жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре	20
5. ШӘҺӘР ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӨҖӘМИЯТТӨГЕ ОБЪЕКТЛАРГА НОРМАТИВ ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	21
5.1. Шәһәр жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, ташландык суларны агызу объектларына норматив ихтыяҗын билгеләү, әлеге объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр.....	21
5.2. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына шәһәр жирлеге халкының норматив ихтыяҗларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	25
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	26
5.4. Шәһәр жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял итү, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяҗын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	27
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	28
5.6. Шәһәр жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяҗын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	29
5.7. Төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына шәһәр жирлеге халкының норматив ихтыяҗларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	30
5.8. Зиратларны урнаштыруга тәкъдимнәр	31
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӨРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	34

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Муниципаль берәмлекнең шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукий рәвешенә карамастан, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Шәһәр жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәмин ителеш дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су, су чыгару белән тәмин итү;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

мәдәният, массакүләм ял итү, күңел ачу;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүреш калдыкларын жыю һәм чыгару;

төзекләндерү һәм яшелләндерү;

ритуаль хезмәтләр күрсәтү;

социаль тәмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбәндәге өлешләрне үз эченә ала:

төп өлеш (шәһәр жирлеге халкының жирле әһәмияттәге жирлекләре объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре);

нормативларның төп өлешендәге исәп күрсәткечләрен нигезләү материаллары;

нормативларның төп өлешендә булган исәп күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;

жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларында шәһәр жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр;

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә кыскача характеристика.

2. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ ӨЛКӘСЕ ҺӘМ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

2.1. Әлеге нормативларда билгеләнә торган хисап күрсәткечләре «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген территорияль планлаштыру документларын эзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территорияләренә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын эшлэгәндә кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәләшенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, шәһәр жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәпкүрсәткечләре һәм мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территория ягыннан үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсә әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән хисап күрсәткечләрен үтәү өчен мәжбүри булып тора.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелә торган документларны юкка чыгарганда һәм (яки) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылган нормалар урынына кертелгән нормаларга таянып эш итәргә кирәк.

3. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халык саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	
1	Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы структурасында «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясе урнашу	Шәһәр жирлеге Арча муниципаль районының көньяк өлешендә урнашкан; төньяктан Арча муниципаль районының Күпербаш авылы, көнчыгыштан – Урта Курса авылы, көньяктан – Яңасала авылы, көньяк - көнбатыштан Кәче авылы, төньяк-көнбатыштан –Наласа авыл жирлеге, көньяк-көнчыгыштан Теләче муниципаль районы белән чиктәш
2	«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге чикләрендәге территориянең гомуми мәйданы	9346
3	«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Арча шәһәре Зур Бирәзә авылы Күпербаш авылы Иске Айван авылы Төбәк-Чокырча авылы Васильева Божа авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше.	21645
	шул исәптән торак пунктлар, кеше: Арча шәһәре Зур Бирәзә авылы Күпербаш авылы Иске Айван авылы Төбәк-Чокырча авылы Васильева Божа авылы	19092 394 448 613 691 407
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы кеше./кв. км	231,6

6	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлығы, кеше.	
	шул исәптән торак пунктлар, кеше: Арча шәһәре Зур Бирәзә авылы Күпербаш авылы Иске Айван авылы Төбәк-Чокырча авылы Васильева Божа авылы	19700 420 470 80 715 450
7	01.01.2015 елда «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенең торак фонды	
	барлығы, мең кв. метр торак мәйданы	433,6
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы: Арча шәһәре Зур Бирәзә авылы Күпербаш авылы Иске Айван авылы Төбәк-Чокырча авылы Васильева Божа авылы	380,06 9,78 10,59 13,15 14,02 6
8	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,03
9	«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә табигый-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (баллар)	6 – 7
	табигый-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Шәһәр жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; шәһәр жирлеге халкы өчен мондый объектларны территориаль яктан мөмкин булган максимал дәрәжәдә урнаштуның хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктлар төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенең территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы тормышка ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Өлеге исәп күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлеклекнең мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле көчәнешле электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән тээмин ителеше 100 процент, урамнарның яктыртылышы 100 процент	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм хосусый котельныйлар, фатирларны жылыткыч	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән тээмин ителеше 100 процент	билгеләнми

	генераторлар, жылылык челтэрлэре		
3	Газ белэн үзэклэштерелгэн тээмин итү системасы объектлары: газ бүлү һәм газ тутыру станциялэре һәм пунктлары, газ көйлэү пунктлары; газ бүлү челтэрлэре	Торак биналарны газ белэн тээмин итү 100 процент*	билгеләнми
4	Үзэклэштерелгэн су белэн тээмин итү системасы объектлары: су белэн тээмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткэргечлэр	Торак һәм ижтимагый биналарны су белэн тээмин итү 100 процент	билгеләнми
5	Су чыгару системасы объектлары *, шул исэптэн: үзэклэштерелгэн чистарту корылмалары, канализация насос станциялэре, канализация торбаүткэргечлэре; үзэклэштерелмэгэн: локаль чистарту корылмалары, агызу станциялэре, канализация торбаүткэргечлэре	Торак һәм ижтимагый биналарның тээмин ителеше 100 процент	билгеләнми

* Арча шәһәре яисә аның өлешлэре өчен торак биналарны стационар электр плитэлэре белэн жиһазлаганда газ белэн тээмин итү системаларының булмавы рөхсәт ителә.

** Исәп күрсәткечлэре яңгыр канализациясенә кагылмый.

4.2.Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм шәһәр жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; шәһәр жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдәге исәп күрсәткечләре

4.2.1.Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар тирәсендә шәһәр халкының жәяүлеләр юллары (тротуарлар, майданчыклар, баскычлар) белән тәэмин ителеш дәрәжәсе «пик» сәгатенә жәяүлеләр агымының 0,3 кеше/кв. метрдан артавын тәэмин итү шартларының үтәлешенә туры килергә тиеш; завод алды майданнарында, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар тирәсендә - 0,8 кеше/кв. метрдан артмаска тиеш.

4.2.3.«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталышы пунктларының территориаль файдалана алырлык максималь дәрәжәдә мөмкин булган территориаль күрсәткечен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының әлеге объектлар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкка территориядә йөрү мөмкинлегенә максималь дәрәжәсе (метрлар)
Арча шәһәре, Зур Бирәзә авылы, Күпербаш авылы, Айван авылы, Төбәк-Чокырча авылы, Васильева Божа авылы:		
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500
Арча шәһәре өчен:		
2	гомумшәһәр үзәгендә тукталыш пунктлары	250
3	Житештерү зоналарында тукталыш пунктлары	400*
4	Массакүләм ял һәм спорт зоналарында тукталыш пунктлары	800 **
5	азкатлы торак төзелеше территориясендә өчен эчке бәйләнешле тукталыш пунктлары:	
	яшәү урыннарыннан	200
	массакүләм булу объектларыннан	250

* әлеге күрсәткеч предприятиеләрдән тукталыш пунктына кадәр максималь жәяү килү арасын аңлата.

** күрсәткеч массакүләм ял һәм спорт объектының төп керү урыныннан тукталыш пунктына кадәр мөмкин булган максималь жәяү килү арасын аңлата.

4.2.4. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре әлеге объектлар территорияләренең халык өчен максималь мөмкин булган дәрәжәсе 4 нче таблица нигезендә кабул ителә.

4 нче таблица

№	Автотранспорт чараларын оешкан төстә саклау урыннары тибы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе, 1 мең кешегә урын		Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе, метр
		2015 ел	2025 ел	
Арча шәһәре өчен:				
1	Шәхси милектәге жиңел автомобильләрне саклау өчен	293	396	тулаем торак пункт буенча - 800, шул исәптән коттедж төзелеше территорияләрендә - 200
2	ведомствога караган жиңел автомобильләрне саклау өчен	7	8	билгеләнми
3	Таксомотор паркы өчен	5	7	билгеләнми
Искәрмә. әлеге күрсәткечләр Зур Бирәзә, Купербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авыллары өчен билгеләнми.				

4.2.5. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының уңайлы торак фонды категориясенә бәйле рәвештә жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре 5 нче таблица буенча кабул ителә.

5 нче таблица

№	Торак фондының уңайлылык дәрәжәсе буенча тибы	Урыннар саны (фатирларның гомуми майданының 100 кв. метрына машина кую урыны)
Арча шәһәре өчен:		
1	Уңайлылыгы югары дәрәжәдә	2,9
2	Уңайлы	2,6
3	Массакүләм	1,9
4	Социаль	1,4
5	Махсуслаштырылган	0,8

Искәрмә.

әлеге күрсәткечләр Зур Бирәзә, Купербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильев Божа авыллары өчен билгеләнми.

4.2.6. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (кую) корылмалары белән тәмин ителешенәң минималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәп күрсәткечләре 6 нчы таблица нигезендә кабул ителә.

6 нче таблица

№	Торак фондының уңайлылык дәрәжәсе буенча тибы	Урыннар саны (1 фатирга машина кую урыны)
Арча шәһәре өчен:		
1	Уңайлылыгы югары дәрәжәдә	0,75
2	Уңайлы	0,63
3	Массакүләм	0,24
4	Социаль	0,16
5	Махсуслаштырылган	0,25
Искәрмә. әлеге күрсәткечләр Зур Бирәзә, Купербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авыллары өчен билгеләнми.		

4.2.7. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге объектлар, житештерү һәм рекреация янындагы жиңел автомобильләрне, шулай ук әлеге күрсәткечләр әлеге нормативлар белән билгеләнә торган объектларны вакытлыча саклау (кую) өчен ачык майданчыклар белән тәмин ителешенәң исәп күрсәткечләре 7 нче таблицада китерелде.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Машина урыннары саны	
			2015 ел	2025 ел
Арча шәһәре өчен:				
1	Административ учреждениеләр	машина урыннары/ 100 эшләүчегә	28	38
2	Югары һәм урта һөнәри белем бирү учреждениеләре	машина урыннары/ 100 эшләүчегә	21	29
3	Сәнәгать предприятиеләре	машина урыннары/ 100 эшләүче ике катнаш сменада	14	19
4	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	машина урыннары/ 1 объектка	проектлау биреме буенча 2 дән ким түгел	
5	Гомуми белем бирү учреждениеләре	машина урыннары/	проектлау биреме буенча 2 дән ким түгел	

		1 объектка	
--	--	------------	--

6	Хастаханэлэр	машина урыннары/ 100 койкага	7	10
7	Поликлиникалар	машина урыннары/ сменага 100 килүгэ	4	6
8	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	машина урыннары/ Гомуми майданның 30 кв. метрына	14	19
9	Спорт объектлары	машина урыннары/ 100 урынга	4	6
10	Мәдәни-тамаша учреждениеләре (музейлар, театрлар һ.б.)	машина урыннары/ 100 урын яисә бер тапкыр килүчеләргә	21	29
11	Мәдәният һәм ял парклары	машина урыннары/ 100 бер тапкыр килүчеләргә	10	13
12	Сәүдә майданы 200 кв. метрдан артык булган сәүдә үзәкләре, универмаглар, кибетләр	машина урыннары/ 100 кв. метр сәүдә майданына	10	13
13	Базарлар	машина урыннары/ 50 сәүдә урыны	35	48
14	Гомумшәһәр әһәмиятендәге рестораннар һәм кафелар, клуб учреждениеләре	машина урыннары/ 100 урынга	21	29
15	Кунакханә	машина урыннары/ 100 урынга	11	15
16	Транспортның барлык төрләре вокзаллары	машина урыны/ пик сәгатендә 100 пассажирга	21	29
17	Ял зоналарында пляжлар һәм парклар	машина урыннары/ 100 бер тапкыр килүчеләргә	28	38

18	Урманлы парклар һәм тыюлыклар	машина урыннары/ 100 бер тапкыр килүчеләргә	14	19
19	Кыска вакытлы ял базалары	машина урыннары/ 100 бер тапкыр килүчеләргә	21	29
20	Ял йортлары һәм базалары, шифаханә, профилакторий, туристлык базалары	машина урыннары/ 100 кеше ял итүчегә һәм хезмәт күрсәтүче персоналга	7	10
21	Туристлык һәм курорт кунакханәләре	машина урыннары/ 100 кеше ял итүчегә һәм хезмәт күрсәтүче персоналга	21	29
22	Ял итү зоналарында жәмәгать туклануы, сәүдә һәм коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	машина урыннары/ залларда 100 урын яки бер тапкыр килүчеләргә һәм персоналга	14	19
<p>Искәрмәләр.</p> <p>1. Әлеге күрсәткечләр Зур Бирәзә, Купербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк-Чокырча авылы, Васильев Божа авыллары өчен билгеләнми.</p> <p>2. Төрле объектлар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен стоянкалар проектлаганда тәүлеклек эшләү режимы белән һәр объект буенча машина урынының исәп санын 10 - 15 %ка киметү рәхсәт ителә.</p>				

4.3.Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, шәһәр жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь күләменә исәп күрсәткечләре

4.3.2. Күрсәтелгән исәп күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеше дәрәжәсе (кв. м/кеше).		Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Арча шәһәрәндә торак урыннары	21,9	25,4	билгеләнми
2	Зур Бирәзә авылы, Күпербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк Чокырча авылы, Васильева Божа авылы торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми
<p>Искәрмә. Киләчәккә исәпләнгән күрсәткечләр 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарның гомуми мәйданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төзәтелә.</p>				

4.4. Шәһәр жирлегә халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлегә халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь күләменә исәп күрсәткечләре

4.4.2. Күрсәтелгән исәп күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
Арча шәһәре өчен:			
1	Клуб учреждениеләре	80 урын / 1000 кеше	30 минут жәяү бару
2	Шәһәр массакуләм китапханәләре	4 - 4,5 мең берәмлек саклау 1000 кешегә; 1000 кешегә 2 - 3 урын	30 минут жәяү бару
Зур Бирәзә авылы, Күпербаш авылы, Айван авылы, Төбәк-Чокырча авылы, Васильева Божа авылы:			
3	Клуб учреждениеләре	300 урын	билгеләнми
4	Авыл китапханәләре	1 мең кешегә 7 - 9 нөсхә	билгеләнми

Искәрмә.

1. Объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә жәяүлеләр 30 минут йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5.Шәһәр жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре

4.5.2. Әлеге исәп күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. метр	30 минут жәяү бару
2	Яссы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. метр	30 минут жәяү бару

Искәрмә.

Зур Бирәзә, Күпербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авылы халкы өчен мөмкин булган иң зур объектларның исәп күрсәткечләре билгеләнми.

4.6.Шәһәр жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә булган исәп күрсәткечләре

4.6.1. 43Шәһәр жирлегенең халыкны мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән минималь тәмин ителеш дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 11 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
Арча шәһәре өчен:			
1	Почта элементәсе бүлгеге (микрорайонга)	9 - 25 мең кешелек объектларга	микрорайонга 1
2	Районнарара почтаamt	50 - 70 бүлекчәле почта элементәсе объектларына	1
3	Кабельле телевидение техник үзеге	районга объектлар	1
Искәрмә. әлеге күрсәткечләр Зур Бирәзә, Купербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авыллары өчен билгеләнми.			

4.6.2. Мәгълүматлаштыру һәм элементә объектларының территорияль яктан файдалана алу мөмкинлегенң максималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге халкы өчен билгеләнми.

4.7.Шәһәр жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен территорияль яктан мөмкин булган максималь күләменә исәп күрсәткечләре

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2.«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыкларының максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечен (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан ераклыкны) 100 метр ераклыкта алырга кирәк.

4.8.Шәһәр жирлеге халкын төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре

4.8.1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп күрсәткечләрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлеклекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Арча шәһәрендә гомуми кулланылыштагы яшелләндерү территорияләренең барлыгы: шул исәптән торак районнар өчен	10 6	билгеләнми
2	Зур Бирәзә, Күпербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авыларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми

4.9.Шәһәр жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән исәп күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

13 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлеклекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Гадәти күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Шәһәр жирлеге халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территориаль файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре

4.10.1. Күрсәтелгән исәп-хисап күрсәткечләрен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеше дәрәжәсе (урын/1 мең кеше)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Кресло - коляскадагы инвалидлар һәм аларның гаиләләре өчен махсус торак йортлар һәм фатирлар төркеме	0,5	билгеләнми

4.10.2. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән тээмин ителеш дәрәжәсе жиңел автомобильләренә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10% ка (ләкин 1 урыннан да ким булмаган), шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидларның автотранспорты өчен 5% махсус урыннардан 10% ка тигез булырга тиеш.

Инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән тээмин итү дәрәжәсен учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда 10% (ләкин 1 урыннан да ким булмаган) кабул итәргә кирәк.

5. ШӘҺӘР ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ОБЪЕКТЛАРГА НОРМАТИВ ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР. ЖИРЛЕ ӨҖӘМИЯТТӘГЕ ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ

5.1. Шәһәр жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су чыгару, су белән тээмин итү, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжны билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1. Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «торак һәм жәмәгать биналарының электр жайланмаларын проектлау һәм монтаждау» СП 31-110-2003 таләпләренә туры китереп билгеләнә торган электр чыганақларына электр йөкләнеше күрсәткечләре (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААЖнең техник сәясәте турындагы 2006 елның 2 июнендәгә нигезләмә (2 бүлек) нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Алдан исәпләү өчен торак пунктлар территорияләренең чагыштырма исәп йөкләнешенең эреләндерелгән күрсәткечләрен 15 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

15 нче таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт					
	табигый газдагы плиталар (кВт/кеше)			стационар электр энергияле плиталар (кВт/кеше)		
	тулаем торак пункт буенча	шул исәптән:		тулаем торак пункт буенча	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 – 50	0,43	0,55	0,40	0,52	0,65	0,50
3 тән кимрәк	0,41	0,51	0,39	0,50	0,62	0,49

Искәрмә.

1. Торак пунктта газ һәм электр плиталары булган торак йортлар булса, күрсәткечләр интерполяция ысулы белән аларның нисбәтенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

2. Торак пункт үзәге төшенчәсе дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре шактый күп жыелган территорияне аңларга кирәк.

3. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләренең йөкләнеше исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

табигый газдагы плиталары булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6;

стационар электр плиталары булган торак пунктлар өчен: 1,1 - 1,5.

Торак пункт үзәге территориясенә зур күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнеше сайлау, перспективада электр челтәрләре үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективада үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен киеренкелек исәпләү срогы һәм киеренкелек системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Электр белән тәмин итү системасының киеренкелеге энергия трансформациясенең иң аз баскычларын исәпкә алып сайланырга тиеш. Якын арада 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны гамәлгә ашыру Электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 02 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, һава электр үткәргеч линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктлары ябык типтагы проектлаштырырга

тәкъдим ителә.

5.1.2. Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган исәп-хисап жылылык йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк. Күчмәсез милек объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы).

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрен сузу трассалары һәм ысуллары «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНИПның актуаль редакциясе 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" СП 42.13330.2016 «СНИП 2.07.01-89*(12 бүлек) нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.1.3. Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү «Газ белән тәэмин итү системалары» СНИП 42-01-2002 , «Газ белән тәэмин итү һәм газ куллану системаларының куркынычсызлыгы кагыйдәләре» ПБ 12-529-03, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы нигезендә торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Газ куллануның зур күрсәткечен түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк:

үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителеш булганда - елына 120 куб. м; газ белән су жылыткычлар аша кайнар су белән тәэмин иткәндә, елына 1 кешегә 300 куб. м; кайнар су белән тәэмин итү булмаганда - елына 180 куб. м;

Зур Бирзә авылы, Күпербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк-Чокырча авылы, Васильева Божа авылы - елына 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ жыю станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якын итеп

урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

5.1.4. Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тәэмин итү чыганаklarын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру "Эчке суүткәргеч һәм биналар канализациясе» СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85*, «Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар» СП 31.13330.2012. Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84*, "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2016 «СНиП 2.07.01-89*, «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, ижтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәругә санитар-эпидемиологик таләпләр» СанПиН 2.1.3684-21 таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Халыкның чагыштырма уртача тәүлеклек (елга) хужалык-эчә торган су ихтыяжлары өчен су куллануның зур күрсәткечен түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк:

эчке суүткәргеч һәм канализация белән жиһазландырылган, ванна һәм жирле су жылыткычлары булган биналар өчен - бер кешегә 200 литр;

эчке суүткәргеч һәм канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән белән жиһазландырылган биналар өчен- тәүлегенә 270 литр.

Су алу корылмаларының типларын һәм урнашу схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитария шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су үткәру челтәрләрен божралы итеп проектларга кирәк. Тупик линияле суүткәргечләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очрақта житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбаларның диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжларына су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаган янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргеч челтәрләрен биналар һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән әйләндереп алу рөхсәт ителми.

5.1.5. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85*, «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар» 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе, "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" СП 42.13330.2016 «СНиП 2.07.01-89* (12 бүлек) нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Көнкүрөш суларын түүлөклеклек уртача су белән тээмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, түүлөклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, уртача түүлөклек (бер елга) су чыгару түбәндәге күләмдә рөхсәт ителә:

Арча шәһәре өчен - бер кешегә 550 л/түүлөк;

Зур Бирәзә авылы, Күпербаш авылы, Иске Айван авылы, Төбәк-Чокырча авылы, Васильева Божа авылы - бер кешегә түүлөккә 150 л.

Ташландык суларны чистарту корылмалары майданчыгын торак пунктның торак төзелешенә карата елның жылы вакытында өстенлек итүче жыллар юнәлешә буенча су агымыннан түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында шәһәр жирлегә халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.2.1. Шәһәр өчен урам чөлтәренәң уртача тыгызлыгын 2,8 - 3,5 км/кв. километрга тигез итеп кабул итәргә кирәк.

Арча шәһәренәң үзәк өлешә өчен әлегә күрсәткөч торак пункт буенча уртача күрсәткөчтән 20 - 30 %ка югарырак кабул ителә.

Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар чөлтәренәң үткәрүчәнлек мөмкинлегә автомобильләштерү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

5.2.2. 2025 елга кадәр исәп-хисап чорында Арча шәһәре өчен 1000 кешегә 420 автомобиль кабул итәргә кирәк. Күрсәткөчнә, торак пунктның жирле шартларына бәйлә рәвештә, киметергә яки арттырырга рөхсәт ителә, әмма 20% тан да артык түгел. Зур Бирәзә, Күпербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильева Божа авылы өчен 2025 елга кадәр исәп-хисап чорында 1000 кешегә 440 автомобиль кабул итәргә кирәк.

5.2.3. Арча шәһәрендә төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салына торган хәрәкәтле юлларда 200 - 300 метр интервалы булган юл өлешә (жир өстә) белән бер дәрәжәдә жәяүлө кичүләр төзүнә күздә тотарга кирәк.

Арча шәһәрендә өзлексез хәрәкәтле магистраль урамнарда һәм юлларда, шулай ук жайга салынучы хәрәкәтле урамнарда машиналар йөрү өлешә киңлегә 14 метрдан артык булганда һәм жәяүлөләр агымы сәгатенә 1500 кешедән артканда, 300 - 400 метр интерваллы жәяүлөләр кичүе төзүнә (жир өстә һәм жир асты) күздә тотарга кирәк.

5.2.4. Арча шәһәренәң төзелгән территорияләрендә жәмәгать пассажир транспорты линияләре чөлтәренәң тыгызлыгын, пассажирлар агымының функциональ кулланылышына һәм интенсивлыгына карап, 2,5-2,8 км/кв. километр чикләрендә кабул итәргә кирәк.

Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, шәһәрләрнен ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.5. Жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылма таләп ителә торган территориянең чагыштырма күрсәткечен 2025 елга кадәр исәпләнгән вакытка бер кешегә 12 кв. метр күләмендә кабул итәргә кирәк.

5.2.6. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юлларын һәм жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына караган транспорт объектларын проектлауны «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2016 «СНиП 2.07.01-89* (11 бүлек, И, К, Л кушымталары) буенча гамәлгә ашырырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренең һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Арча шәһәрндә уңайлылык дәрәжәсе буенча бүленгән торак йортларның төрле типларын 16 нчы таблица нигезендә карарга тәкъдим ителә.

16 нчы таблица

Торак фондының уңайлылык дәрәжәсе буенча тибы	1 кешегә исәпләнгән йорт/фатир майданы нормасы, кв. метр	Халык урнашу формуласы	Гомуми күләмдә өлеш	
			2015 ел	2025 ел
Дәрәжәле	60	$k = n + 1$ $k = n + 2$	10	15
Массакуләм	30	$k = n$ $k = n + 1$	25	50
Социаль	20	$k = n - 1$ $k = n$	60	30
Махсулаштырылган	-	$k = n - 2$ $k = n - 1$	7	5
<p>Искәрмә.</p> <p>1. k - йортта/фатирда торак бүлмәләренең гомуми саны, n - яшәүче кешеләр саны.</p> <p>2. Торак фондының махсулаштырылган тибына кунакханә тибындагы йортлар, махсус торак комплекслар керә.</p>				

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 17 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

17 нче таблица

№	Торак төзелеше тибы	Төзелеш характеристикалары
1	Азкатлы торак төзелеше	биекlege 3 катны кертеп шәхси йортлар төзелеше; биекlege 3 катны кертеп блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәгә күпфатирлы торак йортлар төзелеш
2	Уртача катлы торак төзелеше	5тән 8 катка кадәр биеклектә күпфатирлы торак йортлар төзелеш
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәгә күпфатирлы торак йортлар төзелеше

5.3.3. Торак төзелеше типларын бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенәң жирдән файдалану һәм төзелешләр кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

5.3.4. Торак пунктларда торак төзүнең норматив параметрлары "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 42.13330.2016 «СНиП 2.07.01-89* ның 9 нчы бүлгә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.4. Шәһәр жирлегә халкының мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял, физик культура һәм массакүләм спорт объектларында норматив ихтыяжын билгеләүне халыкның төрле социаль-демографик төркемнәренәң ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурилыгы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштыру башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алып, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнештә булуны күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләренәң күләмен проектлау биремә нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын белем бирү мәктәпләренәң һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренәң спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, цифрлы

эфир телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләр буенча бер үк вакытта хезмәт күрсәтү өчен кимендә өч элемент операторы тарафыннан кирәкле яшерен эчке коммуникацияләр буенча элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Арча шәһәрндә торак район яки берничә микрорайон/квартал өчен торак районда, микрорайон/кварталда урнашкан барлык биналарның инженерлык жиһазлары (шул исәптән янгынга каршы) эше турында мәгълүмат жыю өчен берләштерелгән диспетчер пункттын проектларга кирәк. Диспетчерлык пунктлары хезмәт күрсәтә торган территория үзәгендә эксплуатацион хезмәтләр биналарында яки хезмәт күрсәтә торган биналарда урнаштырырга тәкъдим ителә.

5.5.3. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 18 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

18 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлгә	700 - 1200 кв. метр
2	Районнара почтамт	0,6 - 1 га
3	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
4	Төен автоматик телефон станциясе	0,3 га
5	Концентратор	40 - 100 кв. метр
6	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
7	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
8	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
9	Кабельле телевидениенә техник үзәгә	0,3 - 0,5 га

5.5.4. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, тәмсез исле матдәләр һәм тузан чыганагы булып торучы күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата жилсез яктан (өстенлекле юнәлештәге жилләр өчен), санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштырырга кирәк.

5.5.5. Шәһәрәра телефон станцияләрен, шәһәр телефон станцияләрен, телеграф төеннәрен һәм станцияләрен, үткәргеч тапшырулар станцияләрен квартал яки торак пункт микрорайоны эчендә проектларга кирәк.

5.5.6. Элементә линияләрен урнаштыруны «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлү бирү нормативлары» СН 461-74 таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Шәһәр жирлегә халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм чыгару объектларына норматив ихтыяжын билгеләү, әлегә объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен подъездлар белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Контейнер майданчыкларының тиешле күләмен билгеләү өчен, контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыклар жыелу нормасыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерларның исәп күләме алар оешкан чорда калдыкларны фактта туплауга туры килергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын жыю нормаларының күрсәткечләрен "Шәһәр төзелеше. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СНИП 2.07.01-89 * таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жыелган көнкүреш калдыкларының исәп-хисап санын даими (һәр 5 ел саен) факттагы мәгълүматлар буенча ачыкларга кирәк.

19 нчы таблица

Көнкүреш калдыкларының төрләре	Көнкүреш калдыклары саны 1 кешегә елына	
	кг	литр
Каты: су, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән тәмин ителгән торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 200	900 – 950
	300 – 380	1100 – 1600
ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми саны	280 – 290	1400 – 1450
Сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 2800
<p>Искәрмә.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. “Арча шәһәре” муниципаль берәмлеге өчен 2016 елның 42 декабрендәге СП13330-2016 да китерелгән күрсәткечләр төгәлләштерелде. 2. Арча шәһәре өчен калдыкларны туплау нормаларының зур күрсәткечен кабул итәргә кирәк. 		

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халык ял итә торган урыннардан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп-чар өчен контейнерлар саны 5 контейнердан артмаска тиеш.

5.6.5. 5 һәм аннан да күбрәк катлы төзелә торган торак йортларда «Торак һәм жәмәгать биналары һәм корылмаларының чүп-чар үткәргечләрен»З 1-108-2002 СП таләпләренә туры китереп, чүп-чар үткәргечләрен күздә тотарга кирәк.

5.6.6. Торак төзелеш территориясендә сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгән, ишегалды ташландык су

чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.6.7. Вокзал, рекреация, жәмәгать объектлары, жәмәгать транспорты тукталышларында, майданнарда һәм урамнарда чүплекләр урнаштырырга кирәк.

Чүплекләр арасындагы ераклык 100 метрдан да артмаска тиеш, торак пунктларның кеше күп йөри торган территорияләрендә – 40 метрдан да артмаска тиеш.

5.7 Төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына шәһәр жирлеге халкының норматив ихтияжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктны төзү чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшелләндерү дәрәжәсе) кимендә 55 булырга тиеш;

торак район территориясе чикләрендә - кимендә 25 %.

Төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә күздә тотарга кирәк.

Торак пунктның яна территорияләрен проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә, булган яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары майданнарын түбәндәге күләмдә алырга кирәк: шәһәр паркларын - кимендә 15 гектар;

торак районнарның парклары - кимендә

10 га; бакчалар - кимендә 3 га;

скверлар - 0,5 га.

5.7.4. Арча шәһәре халкы өчен гомуми файдаланудагы яшелләндерү территорияләреннән файдалану рөхсәт ителә торган радиусларны 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

20 нче таблица

№	Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территория төрләре	Халыкның файдалану радиусы
1	Шәһәр парклары	жәмәгать транспортында 20 минут
2	Торак районнар парклары	жәмәгать транспортында 15 минут/ жәяүлеләр йөри алырлык 1200 метр
3	Урманлы парклар	Жәмәгать транспортында 15 - 20 минут

4	Ял итү зоналары парклары	Жәмәгать транспортында 15 - 20 минут
5	Бакчалар	400 - 600 метр
6	Скверлар	300 - 400 метр
7	Бульварлар	300 - 400 метр

5.7.5. Арча шәһәренең рекреация зоналарында агач һәм куак үсемлекләре питомникларын һәм чәчәклек-оранжерея хужалыкларын күздә тотарга тәкъдим ителә.

Питомникларның мәйданын, халыкның гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр белән тәэмин ителеш дәрәжәсенә, санитар-сак зоналары күләмнәренә, бакчачылык ширкәтләрен үстерү дәрәжәсенә, табигать-климат үзенчәлекләренә бәйле рәвештә, 1 кешегә 3 - 5 кв. метр исәбеннән кабул итәргә кирәк. Питомникларның мәйданы 80 гектардан да ким булмаска тиеш.

Чәчәклек-оранжерея хужалыкларының мәйданын 1 кешегә 0,4 кв. метр исәбеннән алырга кирәк.

5.7.6. Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрлары "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 42.13330.2016 «СНиП 2.07.01-89* ның 9 нчы бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Әлеге бүлектә мәетне яки калдыкларын жирләү юлы белән гадәти каберлекле зиратлар урнаштыруга таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират мәйданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда халык санының перспективадагы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер күмүгә жир кишәргә нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа күмү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитария-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Зиратларны торак, ижтимагый биналардан, спорт-савыктыру һәм шифаханә-курорт объектларыннан түбәндәге ераклыкта урнаштырырга кирәк:

100 метр - зират мәйданы 10 гектар һәм аннан кимрәк;

300 метр - зират мәйданы 10 гектардан 20 гектарга кадәр;

500 метр - зират майданы 20 гектардан 40 гектарга кадэр;

50 метр - авыл зиратлары, ябык зиратлар һәм мемориаль комплекслар өчен.

5.8.7. Зираттан үзәкләштерелгән халыкны су белән тәэмин итү чыганагына кадәр ара, су чыганагының санитар -сак зоналары пояслары һәм фильтрлау вакытының житәрлек булуын раслап, 1000 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.8.8. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан һәм су агымыннан, торак пункттан капма-каршы юнәлештә авышлыкта булырга тиеш;

су басу мөмкин булган зонадан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь озак торган жир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган дәрәжәдә булу;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.9. Зират территориясендә түбәндәге зоналарны аерып күрсәтергә кирәк:

керү юлы (автотранспорт өчен һәм килүчеләр өчен оештырылган керү, кирәк-ярак кертү, автотранспорт өчен стоянкалы);

ритуаль (матәм йолалары үткәрү өчен корылмалар, гыйбадәт корылмалары, ял итү өчен майданчыклар);

административ-хужалык (административ-көнкүреш биналар, жәмәгать бәдрәфләре);

күмү зонасы (зират территориясенә гомуми майданыннан 65 - 75 %);

яшеллекне саклау зонасы (зират территориясе периметры буйлап урнашкан).

5.8.10. Зиратлар территориясендә юл челтәре, су сибү өчен суүткәргеч (авыл торак пунктларында шахта коелары урнаштыру рөхсәт ителә), тышкы яктырту булырга тиеш.

5.8.11. Күмү майданнары күләмен 21 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

21 нче таблица

Бер өслектә бер урында күмү саны	Күмү майданы күләмнәре	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

6.1. Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләре нигезендә әзерләнде:

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы бәяләмәсе;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;
«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

"Биналар һәм корылмаларның иминлеге турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы (мондый стандартларның һәм кагыйдәләрнең бер өлеше) исемлеген раслау һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларының үз көчләрен югалтуын тану турында " Россия Федерациясе Хөкүмәте карары, "Торак урыннар территорияләрен тотуның санитар кагыйдәләре" СанПиН 42-128-4690-88 номерлы Федераль закон таләпләрен үтәү тәмин ителә;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» 26.01.2009 №42 Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (30.05.2013 үзгәрешләр белән)

6.2. Нормативлар әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2016;

«Су белән тәмин итү. Тышкы чөлтәрләр һәм корылмалар» СП 31.13330.2012.
Актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 *;

« Канализация. Тышкы чөлтәрләр һәм корылмалар» СП 32.13330.2012.
Актуализацияләнгән редакция СНИП 2.04.03-85 *;

"Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СП 59.13330.2016 СНИП 35-01-2001;

«Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПиН 42-128-4690-88;

«Күмү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр» СанПиН 2.1.2882-11;

«Россия Федерациясендә зиратларны урнаштыру һәм карап тоту тәртибе турында тәкъдимнәр» МДК 11-01.2002;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3 Нормативларны эзерлэгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә административ-территориаль төзелешә;

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлек халкының социаль-демографик составы һәм тыгызлыгы;

табигый-климат шартлары;

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә социаль-икътисади үсеш фаразы; жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә шәһәр жирлеге халкының тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм шәһәр жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган максималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлеге Россия Федерациясе Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник бирем нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Апаз
авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ АПАЗ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. АПАЗ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тээмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тээмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималъ мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҤӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Апаз авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Апаз авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрэн куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Апаз авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Апаз авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын эзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Апаз авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авил жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авил жирлеге Арча муниципаль районының төньяк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан Марий Эл Республикасы, көнчыгыштан һәм Көнъяк – Балтач муниципаль районы белән, көнбатыштан Ташкичү, Шумшабаш һәм Носы авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авил жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	8318
3	Авил жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Апаз авылы Пөшәңгәр авылы Хәсәншәех авылы Каратай авылы Миржәм авылы Кзыл-Игенче авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1964
4	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Апаз авылы	560
	Пөшәңгәр авылы	399
	Хәсәншәех авылы	626
	Каратай авылы	104
	Миржәм авылы	47
Кзыл-Игенче авылы	228	
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	23,6
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яштән кечерәк яштәге халык, кеше	328

	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	1183
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	453
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1933
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	555
	Апаз авылы	395
	Пөшәңгәр авылы	620
	Хәсәншәех авылы	98
	Каратай авылы	45
	Миржәм авылы	220
	Кзыл-Игенче авылы	
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	42,04
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Апаз авылы	12,32
	Пөшәңгәр авылы	7,99
	Хәсәншәех авылы	13,39
	Каратай авылы	2,31
	Миржәм авылы	1,29
	Кзыл-Игенче авылы	4,74
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	21,41
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләр; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткечләр

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлегенәң максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлегә объектлар белән тәмин ителешенәң мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чиклэнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрдәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрдәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Апаз авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеш фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Кәче
авыл җирлеге
Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ КӘЧЕ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРӨ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. КӘЧЕ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максималь дәрәжәдә мөмкин булган үтөмлөлөк күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тээмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тээмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтөмлөлөк күрсәткечләре	14

4.8. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектлары белән тәэмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлек күрсәткечләре	4.9
Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлек күрсәткечләре	
4.10 Авыл жирлеге халкының социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӨҖӘМИЯТТӨГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӨҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘҖДИМНӨР	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгелөүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнөр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгелөүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнөр.....	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәҖдимнөр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, ял итү, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгелөүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнөр.....	21
5.5. МәҖлүматлаштыру һәм элементә объектларын урнаштыруга тәҖдимнөр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгелөүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнөр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларында норматив ихтыяжларын билгелөүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнөр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәҖдимнөр	24
6. ИСӨП КҮРСӨТКЕЧЛӨРЕН НИГЕЗЛӨҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кэче авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәләләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Кэче авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Кэче авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченө ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө минималь мөмкин булган дәрәжәсенөң исәп-хисап күрсөткөчлөрө; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дәрәжәсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигөзлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкәсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгөлөүгө, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тәкьдимнөр;

авыл жирлегөнө кыскача характеристика.

2. Хисап күрсөткөчлөрөн куллану өлкәсө һәм кагыйдөлөрө

2.1. Көчө авыл жирлегөнөң территорияль планлаштыру документларын, Көчө авыл жирлеге территориялөрөнө карата эшлөнөлө торган территорияне планлаштыру документларын эзөрлөү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында элөгө нормативлар белән билгөлөнө торган хисап күрсөткөчлөрө кулланыла.

2.2. Шөһөр төзөлөшөн проектлау нормативлары дөүлөт хакимияте органнары һәм жирле үзидәрө органнары, шөһөр төзөлөшө эшчөнлегө турындагы законнарның үтөлөшөнө контроль һәм күзөтчөлөк органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектлары исөмлегө, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжэдө тээмин ителешенөң исәп-хисап күрсөткөчлөрө һәм элөгө нормативларның төп өлөшөндө китерөлгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжэдө үтөмлөлөк күрсөткөчлөрө үтөлү өчен мөжбүри.

2.4. Гамөлдөгө норматив документларны, шул исәптән элөгө нормативларда сылтамада бирөлгәннөрнө гамөлдөн чыгарганда һәм (яисө) үзгөрткөндө, гамөлдөн чыгарылганнар урынына кертөлгән нормаларга таянырга кирөк.

3. Кәче авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кәче авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицادا китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының төньяк-көнбатыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк - көнбатыш өлешендә урнашкан; көнбатыштан – Биектау муниципаль районы, төньяктан – Урта Аты һәм Наласа, көньяктан-Иске Чүриле, көньяк – көнчыгыштан-Венета һәм Кәче авыл жирлекләре, көнчыгыштан – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	5988
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Кәче авылы Кишмәт авылы Чулпан авылы Абжабар авылы Якты-Көनावылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1232
4	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Кәче авылы	914
	Кишмәт авылы	0
	Чулпан авылы	229
	Абжабар авылы	0
Якты-Көн авылы	89	
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	20,6
	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	

6	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	247
	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	702
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	283
	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1265
7	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Кәче авылы	930
	Кишмәт авылы	0
	Чулпан авылы	240
	Абжабар авылы	0
	Якты-Көн авылы	95
	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	26,52
8	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Кәче авылы	18,85
	Кишмәт авылы	0,03
	Чулпан авылы	5,7
	Абжабар авылы	0
	Якты-Көн авылы	1,94
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	21,53
	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
10	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	Газ белэн үзэклэштерелгэн тээмин итү системасы объектлары: газ бүлү һәм газ тутыру станциялэре һәм пунктлары, газ көйлэү пунктлары; газ бүлү челтэрлэре	Торак биналарны газ белэн 100 процент тээмин итү	билгеләнми
	Үзэклэштерелгэн су белэн тээмин итү системасы объектлары: су белэн тээмин итү чыганақлары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткэргечлэр	Торак һәм ижтимагый биналарны су белэн 100 процент тээмин итү	билгеләнми
5	Су чыгару системасы объектлары *, шул исэптэн: үзэклэштерелгэн чистарту корылмалары, канализация насос станциялэре, канализация торбаүткэргечлэре; үзэклэштерелмэгэн: локаль чистарту корылмалары, агызу станциялэре, канализация торбаүткэргечлэре	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тээмин итү	билгеләнми

* хисап күрсэткечлэре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлегә халкы өчен мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәгә тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлегә халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсә хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кәче авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан,

балалар һәм дэвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималъ дәрәжәсенә хисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималъ дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималъ рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималъ дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
<p>Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр бие зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.</p>			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималъ дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималъ рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималъ дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенен максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләрне даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләрне кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенен электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлеп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААЖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренен эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенен югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнган булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен; линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәерү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның якынлыгын

исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мөгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре мәйданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок мәйданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элемент предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элемент линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элемент линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлегә халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл җирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләренң чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенң яшелләндерү дәрәжәсе)

кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарынан, спорт-сәламәтләндерү һәм шифаханә-курорт объектларынан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл челтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрен) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84 * «Су белән тәэмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНиП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Кәче авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеш фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проекттын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Наласа авыл җирлеге
Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ НАЛАСА АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. НАЛАСА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ.....	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмиятгә объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималъ мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҤӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Наласа авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Наласа авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Наласа авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлөрөн куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Наласа авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Наласа авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Наласа авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Наласа авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көньяк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан - Өчиле, төньяк-көнчыгыштан - Күпербаш, көнбатыштан - Утар Аты һәм Урта Аты, көньяктан - Арча муниципаль районының Кәче авыл жирлекләре белән, көнчыгыштан - «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	5065
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Наласа авылы Урта Бирәзә авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	911
4	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Наласа авылы	689
	Урта Бирәзә авылы	222
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	18
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	144

	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	543
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	224
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	951
	шул исәптән торак пунктлар, кеше: Наласа авылы Урта Бирәзә авылы	720 231
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	17,8
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы: Наласа авылы Урта Бирәзә авылы	13,16 4,64
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	19,54
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территорияль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль котельныйлар,	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	---	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре;</p> <p>үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Наласа авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкит итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлгә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәргә нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Наласа авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органны һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексның 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Яңа Кенәр авыл җирлеге
Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КЕНӘР АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘҮ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ЯҢА КЕНӘР АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмиятгә объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кенәр авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кенәр авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кенәр авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрен куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Яңа Кенәр авыл җирлегенең территорияль планлаштыру документларын, Яңа Кенәр авыл җирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл җирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Яңа Кенәр авыл җирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кенәр авыл җирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, җирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицادا китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл җирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл җирлеге Арча муниципаль районының төньяк - көнбатыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяк-көнбатыштан, төньяктан һәм төньяк - көнчыгышка таба Марий Эл Республикасы белән чиктәш, көньяк – көнбатыштан – Этнә муниципаль районы белән, көньяктан - Ташкичү, көньяк – көнчыгыштан-Арча муниципаль районының Шумшабаш авыл җирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл җирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	22580
3	Авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Яңа Кенәр авылы Байкал авылы Кызыл Яр авылы Түбән Оры авылы Сөрде авылы Шура авылы Шурабаш авылы Югары Оры авылы Кече Этнә авылы Яңа Сәрдә авылы Яңа Ашыт авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	4889
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңа Кенәр авылы	2653
	Байкал авылы	250
	Кызыл Яр авылы	177
	Түбән Оры авылы	273
	Сөрде авылы	337
	Шура авылы	264

	Шурабаш авылы	446
	Югары Оры авылы	198
	Кече Этнэ авылы	0
	Яңа Сәрдә авылы	158
	Яңа Ашыт авылы	133
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	21,7
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	809

	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	2964
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	1116
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	4797
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңа Кенәр авылы	2630
	Байкал авылы	243
	Кызыл Яр авылы	170
	Түбән Оры авылы	265
	Сәрде авылы	327
	Шура авылы	255
	Шурабаш авылы	435
	Югары Оры авылы	192
Кече Өтнә авылы	0	
Яңа Сәрдә авылы	150	
Яңа Ашыт авылы	130	
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак майданы	93,35
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак майданы:	
	Яңа Кенәр авылы	49,19
	Байкал авылы	5,21
	Кызыл Яр авылы	3,48
	Түбән Оры авылы	5,87
	Сәрде авылы	6,7
	Шура авылы	5,25
	Шурабаш авылы	7,5
	Югары Оры авылы	4,46
Кече Өтнә авылы	0	
Яңа Сәрдә авылы	2,85	
Яңа Ашыт авылы	2,85	
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	19,22
Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары		

10	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткөчлөрө

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлөгө тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык чөлтәрлөрө күләменен принципияль мәсьәләләрө хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкьдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткөчлөрө 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләрө, бүлү пунктлары, төрлө киеренкелектгә электр чөлтәрләрө	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләрө, жылылык чөлтәрләрө; үзәкләштерелмәгәннә рө: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенең максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кенәр авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3. Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзәрләүгә һәм үткәрүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән җиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаса тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллөндөрү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллөндөрү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азomobil төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Яңа Кенәр авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Яңа Кишет авыл
жирлеге Советының
_____ел,
№__ карарына
кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КИШЕТ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ЖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ЯҢА КИШЕТ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кишет авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кишет авыл жирлеге жирле үзидарә органның норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченө ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исөп-хисөп күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгөн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисөп күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисөп күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисөп күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгө, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенө кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрен куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Яңа Кишет авыл жирлегенең территорияль планлаштыру документларын, Яңа Кишет авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Яңа Кишет авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан Ташкичү, көньяк – көнчыгыштан Яңа Кырлай, көньяктан Утар Аты авыл жирлекләре муниципаль берәмлеге белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	9730
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Яңа Кишет Иске Кишет Кышкар Симетбаш
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1220
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңа Кишет	393
Иске Кишет	435	
Кышкар	260	
Симетбаш	132	
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	16,6
	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	

6	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	146
	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	691
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	383
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1113
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңа Кишет Иске Кишет Кышкар Симетбаш	401 350 239 123
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	25,39
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Яңа Кишет Иске Кишет Кышкар Симетбаш	9,58 7,7 5,71 2,4
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,81
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицادا китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе һисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлеп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләрен бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллөндөрү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкит итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллөндөрү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлгә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәргә нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Яңа Кишет авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексның 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Яңа
Кырлай авыл җирлеге
Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КЫРЛАЙ
АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ЯҢА КЫРЛАЙ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хоукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчөн мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтөмлөлөк күрсәткөчлөрө;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүрөш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткөчлөрө;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кырлай авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кырлай авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңа Кырлай авыл жирлеге жирле үзидарә органның норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданның торак төзелешенә хокукларының тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;

ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;

социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенө иһәп-һисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенө һисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө һисап күрсөткөчлөрөн һигөзлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган һисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэһө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгөлөүгө, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнөр;

авыл жирлегенө кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлөрөн куллану өлкөсө һәм кагыйдэләре

2.1. Яңа Кырлай авыл жирлегенә территорияль планлаштыру документларын, Яңа Кырлай авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Яңа Кырлай авыл җирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кырлай авыл җирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, җирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицادا китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл җирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл җирлеге Арча муниципаль районының үзәк өлешендә урнашкан; Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан, төньяктан Ташкичү, көнчыгыштан – Үрнәк һәм Иске Кырлай, көньяк – Наласа, көнбатыштан – Утар Аты һәм Яңа Кишет авыл җирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл җирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	10271
3	Авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Яңа Кырлай авылы Күкчә-бирезә авылы Яңа Иябаш авылы Өчиле авылы Чиканас авылы Югары Бирезә авылы Иске-Йорт авылы Пионер авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1865
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңа Кырлай авылы	523
	Күкчә-бирезә авылы	91
	Яңа Иябаш авылы	370
	Өчиле авылы	250
	Чиканас авылы	296
	Югары Бирезә авылы	216

	Иске-Йорт авылы Пионер авылы	116 3
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	18,2
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәгехалык, кеше	306

	хезмәткә сәләтле яшьтәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	1146
	хезмәткә сәләтле яштән өлкәнрәк яшьтәгехалык, кеше	413
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1810
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	215
	Яңа Кырлай авылы	79
	Күкчә-бирәзә авылы	365
	Яңа Иябаш авылы	241
	Өчиле авылы	290
	Чиканас авылы	210
	Югары Бирәзә авылы	108
	Иске-Йорт авылы	2
	Пионер авылы	
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	45,53
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Яңа Кырлай авылы	12,21
	Күкчә-бирәзә авылы	2,65
	Яңа Иябаш авылы	10,57
	Өчиле авылы	6,29
	Чиканас авылы	5,47
	Югары Бирәзә авылы	5,06
	Иске-Йорт авылы	3
	Пионер авылы	0,28
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	24,41
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләрә; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткечләрә

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлөгө тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләрә күләменен принципиаль мәсьәләләрә хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрә 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минимальтәэмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләрә, бүлү пунктлары, төрлө киеренкелектгә электр челтәрләрә	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләрә, жылылык челтәрләрә; үзәкләштерелмәгәннәрә: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максимальдәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә

кирәк.

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

5. 6 нчы таблица

5.1. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

5.1.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенең максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

5.2. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе

5.2.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге,

мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кырлай авыл җирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

5.2.2. Авыл җирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәу урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечен 100 метр күләмендә алырга кирәк.

5.3. Авыл җирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

5.3.1. Авыл җирлегенең гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минимальдәрәжәсенең хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
<p>Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.</p>			

8 нче таблица

5.4. Авыл җирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

5.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлеклекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

5.5. Авыл жирлеген халкын социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсен хисап күрсәткечләре; авыл жирлеген халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлеклегенң максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

5.5.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыкларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕН ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕН ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенң электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяҗларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тәэмин итү системаларын проектлауны«Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СП31-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек)таләпләрнигезендәбилгеләнәторганэлектрчыганакаларынаэлектрйөкләнәшәкүрсәткәчл әренигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешеңюгары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
үзәк		микрорайоннар /төзелеш кварталлары	
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта

проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл жирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчәмсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3. Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәэмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәэмин итү һәм газ белән тәэмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзегендә, районның йөкләнеш үзегенә мөмкин кадәр яқын итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйлөү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр;
газ көйлөү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда-
15 метр.

Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәэмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзәрләүгә һәм үткәргә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрен божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очракларда рәхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;
торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;
линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки

хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрен бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рәхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүрөш тәүлеклеклек уртача су белән тәэмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлөгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары мәйданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жыл искән яктан су агымы буенча түбәнрәкүрнаштырырга кирәк.

5.2. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1. Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3. Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле эһәмияттәге объектларга караган транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренең һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхсихужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенең төрләрән бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек)таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, күнел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күнел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләрекүләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен

һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзгә	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләрбүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары»таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлегә халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәэмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер

мәйданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер мәйданчыкларын тиешле сандабилгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саныкалдыкларерауча күп тупланган вакыткажавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү*таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына(һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешега	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ беләнжиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер мәйданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт мәйданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер мәйданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә,үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәэмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән

территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенең яшелләнדרү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшелләнדרелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләнדרелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшелләнדרү объектлары мәйданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар -

3 га;

скверлар -

0,5

гектардан

да ким

булмаган

күләмдә

кабул

итәргә

кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзекләнדרү һәм яшелләнדרү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират мәйданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының унай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтләнדרү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләнדרергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл челтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнә:

2004 елның 29 декабрдәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары

турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегә турында» 2010 елның 25 декабрдәгә 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлдәгә 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның минлеgetурында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәүмәжбүринигәздәтәэминителәторган милли стандартлар һәм кагыйдәләр җыелмасын семлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр җыелмасы өләшләрән) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» жарары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгә норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84 * «Су белән тәэмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНиП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәгә зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртібе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрдәгә 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенен административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенен социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы; табигать-климат шартлары;

Яңа Кырлай авыл жирлегенен һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенен социаль-икътисади үсеш фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенен максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлеге Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Сеже авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ СЕЖЕ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. СЕЖЕ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ.....	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмиятгә объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәғлүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Сеже авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Сеже авыл жирлеге жирле үзидарә органның норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданның торак төзелешенә хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсәткечләрән куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Сеже авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Сеже авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Сеже авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көнчыгыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк - көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан Балтач, көнчыгыштан – Саба муниципаль районнары белән, көньяк-көнбатыштан – Урта Курса, көнбатыштан – Иске Кырлай авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	18149
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Курса-Почмак Гөберчәк Мөрәле Яңа Ключище Яңа Чүриле Сеже Сикертән Югары Масра Казаклар Иске Масра Иске Муй Ташкич Чума-Елга Тимер юл поселогы-Курса разъезды Починок-Поник Поселогы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	2651
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Курса-Почмак	420
	Гөберчәк	281
	Мөрәле	280
	Яңа Ключище	10

	Яна Чүриле Сеже Сикертән Югары Масра Казаклар Иске Масра Иске Муй Ташкич Чума-Елга Тимер юл поселогы-Курса разъезды Починок-Поник Поселогы	170 274 156 72 91 184 125 174 64 281 69
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	14,6

	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлығы, кеше	2471
6	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Курса-Почмак	390
	Гөберчәк	270
	Мөрәле	280
	Яңа Ключище	0
	Яңа Чүриле	170
	Сеже	273
	Сикертән	145
	Югары Масра	49
	Казаклар	70
	Иске Масра	166
	Иске Муй	120
	Ташкич	170
	Чума-Елга	45
	Тимер юл поселогы-Курса разъезды	262
Починок-Поник Поселогы	61	
	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлығы, мең кв. метр торак майданы	58,3
7	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак майданы:	
	Курса-Почмак	9,03
	Гөберчәк	5,38
	Мөрәле	5,46
	Яңа Ключище	0,26
	Сеже	2,95
	Сикертән	5,77
	Югары Масра	4,02
	Казаклар	2,88
	Иске Масра	1,96
	Иске Муй	4,57
	Ташкич	2,81
	Чума-Елга	3,66
	Тимер юл поселогы-Курса разъезды	2,14
	Починок-Поник Поселогы	5,87
1,54		
8	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	21,99
	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B

9	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнган һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлеп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәерү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срукка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләрен бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрән СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән җиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллөндөрү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллөндөрү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азomobil төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Сеже авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Урта
Аты авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРТА АТЫ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. УРТА АТЫ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ.....	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;.....	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималъ мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҤӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Аты авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Урта Аты авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Урта Аты авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсәткечләрән куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Урта Аты авыл җирлегенең территорияль планлаштыру документларын, Урта Аты авыл җирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл җирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсәткечләре үтәлү өчен мәҗбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Урта Аты авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Аты авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көньяк өлешендә урнашкан; көнчыгыштан Биектау муниципаль районы белән чиктәш, төньяктан - Биектау муниципаль районы берәмлеге белән, көнбатыштан Утар Аты һәм Наласа авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	6491
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Тубән Аты авылы Урта Аты авылы Клачы авылы Әрнәш авылы Урта Сәрдә авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1055
4	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Тубән Аты авылы	492
	Урта Аты авылы	198
	Клачы авылы	89
	Әрнәш авылы	0
Урта Сәрдә авылы	276	
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	16,3
	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	

6	хезмэткэ сэлэтле яшьтэн кечерэк яшьтәге халык, кеше	49
---	--	----

	хезмәткә сәләтле яшьтәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	165
	хезмәткә сәләтле яштән өлкәнрәк яшьтәге халык, кеше	590
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1165
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Тубән Аты авылы	530
	Урта Аты авылы	230
Клачы авылы	85	
Әрнәш авылы	0	
Урта Сәрдә авылы	320	
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	25,8
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы	
	Тубән Аты авылы	10,87
	Урта Аты авылы	5,13
Клачы авылы	1,77	
Әрнәш авылы	0,08	
Урта Сәрдә авылы	7,95	
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	24,45
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткөчлөрө; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткөчлөрө

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлөгө тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык чөлтөрлөрө күләменен принципаль мәсьәләләрө хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткөчлөрө 2 нче таблицадә китерелдө.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтөмлөгөнөң мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләрө, бүлү пунктлары, төрлө киеренкелөктәгө электр чөлтөрлөрө	Торак һәм ижтимагы биналарның электр энергиясө белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзөклөштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләрө, жылылык чөлтөрлөрө; үзөклөштерелмөгәннө рө: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгәт биналарының жылылык энергиясө белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе һисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Аты авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәерү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрән СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллөндөрү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллөндөрү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азomobil төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Урта Аты авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Иске
Кырлай авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ карарына
кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРТА КУРСА АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. УРТА КУРСА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тээмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Курса авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Урта Курса авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Урта Курса авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгэн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсәткечләрән куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Урта Курса авыл жирлегенә территорияль планлаштыру документларын, Урта Курса авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Урта Курса авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Курса авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көнчыгыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; көньяк-көнчыгыштан Саба муниципаль районы белән, көнбатыштан һәм көньяк-көнбатыштан – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге белән, төньяк-көнбатыштан – Иске Кырлай, төньяк-көнчыгыштан – Арча муниципаль районының Сеже авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	6988
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Югары Курса Урта Курса Түбән Курса Алан Сарай-Чокырча Корайван Т-ю раз. Сарай-Чокырча
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1000
	Югары Курса	185
	Урта Курса	201
	Түбән Курса	195
	Алан	144

	Сарай-Чокырча Корайван Т-ю раз. Сарай-Чокырча	201 74 0
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	14,3

7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1015
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Югары Курса	190
	Урта Курса	206
	Түбән Курса	200
	Алан	149
	Сарай-Чокырча	206
	Корайван	64
	Т-ю раз. Сарай-Чокырча	0
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	23,11
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Югары Курса	4,87
	Урта Курса	4,69
	Түбән Курса	5,05
	Алан	2,61
	Сарай-Чокырча	4,24
	Корайван	1,62
	Т-ю раз. Сарай-Чокырча	0
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,34,695
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми	уңайлы

	бэялэү	
--	--------	--

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль котельныйлар,	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	---	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе һисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Курса авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән җиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чиклэнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азomobil төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Урта Курса авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Иске
Кырлай авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ карарына
кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ИСКЕ КЫРЛАЙ
АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ИСКЕ ҚЫРЛАЙ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмиятгә объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәғлүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндрү һәм яшелләндрү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималъ мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималъ дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималъ үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндрү һәм яшелләндрү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Кырлай авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелешә эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Кырлай авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрен куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Иске Кырлай авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Иске Кырлай авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Иске Кырлай авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының үзәк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан һәм көнбатыштан Яңа Кырлай, төньяк-көнчыгыштан – Үрнәк, көньяк – көнчыгыштан Сеже һәм Урта Курса, көньяк-көнбатыштан – Наласа авыл жирлекләре, көньяктан «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	11343
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Түбән Мәтәскә Югары Әзәк Иске Кырлай Югары Мәтәскә Казиле Мөндеш Иске Иябаш Өтнә
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	467
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Түбән Мәтәскә	484
	Югары Әзәк	121
	Иске Кырлай	342
	Югары Мәтәскә	286
	Казиле	139
	Мөндеш	484
		218

	Иске Иябаш Өтнә	105
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	19,2
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	323
	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшъ, хатын-кызлар 16 -54 яшъ, кеше	1332
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	524
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	2179
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Түбән Мәтәскә	484
	Югары Әзәк	121
	Иске Кырлай	342
	Югары Мәтәскә	286
	Казиле	139
	Мөндеш	484
	Иске Иябаш	218
	Өтнә	105
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	44,33
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:	
	Түбән Мәтәскә	10,94
	Югары Әзәк	2,6
	Иске Кырлай	6,22
	Югары Мәтәскә	4,94
	Казиле	4,22
	Мөндеш	9,47
	Иске Иябаш	4,08
	Өтнә	1,87
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,35

10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлегенәң максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлегә объектлар белән тәмин ителешенәң мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе һисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мөгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән җиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чиклэнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Иске Кырлай авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органны һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексның 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы Иске
Чүриле авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ИСКЕ ЧҮРИЛЕ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

СОДЕРЖАНИЕ

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМЭЛЭР	4
2. ИСЭПЛЭУ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДЭЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ИСКЕ ЧҮРИЛЕ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	10
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	10
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	12
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	12
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	14
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	14
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	16
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	16
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР	17
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	17
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	22
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	22
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	24
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	25
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР	27

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Чүриле авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Чүриле авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Чүриле авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенө кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлөрөн куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Иске Чүриле авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Иске Чүриле авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Иске Чүриле авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Чүриле авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицادا китерелде.

1 нче таблица

№ п/п	Наименование показателя	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көньяк өлешендә урнашкан; көнчыгыштан Теләче муниципаль районы белән чиктәш; көнбатыштан Биек тау муниципаль районы белән чиктәш, Питрәчнең көньяк – көнчыгышы белән, көньяк-көнчыгыштан – Теләче муниципаль районы белән чиктәш, төньяктан-Кәче, төньяк-көнчыгыштан – Яңасала авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	13171
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Иске Чүриле авылы Ашабаш авылы Штерә авылы Венета авылы Ермоловка авылы Татар Кәдрәге авылы Красная Горка авылы Платоновка авылы Михайловка авылы Чүриле тимер юл разъезды
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1465

	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Иске Чуриле авылы	750
	Ашабаш авылы	146
	Венета авылы	112
	Штерә авылы	345
	Ермоловка авылы	21
	Татар Кәдрәге авылы	25
	Красная Горка авылы	15
	Платоновка авылы	0
	Михайловка авылы	42
	Чуриле тимер юл разъезды	9
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	11,2
	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	261
6	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшъ, хатын-кызлар 16 -54 яшъ, кеше	886
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	318
	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1519
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Иске Чуриле авылы	792
	Ашабаш авылы	155
	Венета авылы	110
	Штерә авылы	378
	Ермоловка авылы	15
	Татар Кәдрәге авылы	20
	Красная Горка авылы	10
	Платоновка авылы	0
	Михайловка авылы	35
	Чуриле тимер юл разъезды	4
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак майданы	94,15

	<p>шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы:</p> <p>Иске Чуриле авылы 14,82</p> <p>Ашабаш авылы 3,98</p> <p>Венета авылы 1,61</p> <p>Штерә авылы 70,05</p> <p>Ермоловка авылы 0,8</p> <p>Татар Кәдрәге авылы 1,48</p> <p>Красная Горка авылы 0,36</p> <p>Платоновка авылы 0,13</p> <p>Михайловка авылы 0,65</p> <p>Чуриле тимер юл разъезды 0,27</p>	
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	64,27
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенен мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№ п/п	Наименование объекта	Минимально допустимый уровень обеспеченности населения	Максимально допустимый уровень территориальной доступности для населения
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--------------------------------------	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№ п/п	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 год	2025 год	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми
<p>Искәрмә. Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсенә исәпкә алып төгәлләштерелә.</p>				

4.1. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№ п/п	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.
2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.
3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№ п/п	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№ п/п	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлегенең максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7.Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1.Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Чүриле авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2.Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмендә алырга кирәк.

4.8.Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәге һисап күрсәткечләре

4.8.1.Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минимальдәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№ п/п	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
<p>Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр бие зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.</p>			

4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмэт күрсэтү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№ п/п	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеше дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1 Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләре даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсуслаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмэт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләре кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыкларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләре вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенең электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенең югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
үзәк		микрорайоннар /төзелеш кварталлары	
3 тән дә ким	0,41	3 тән дә ким	0,41

Искәrmә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл жирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылығы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНИП 41-02-2003 «Тепловые сети» (раздел 9), СП 42.13330.2016 СНИП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3. Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНИП 42-01-2002 «Газ белән тәэмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авил торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәэмин итү һәм газ белән тәэмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек

яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләргә божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очракларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;
торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;
линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләргә бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләргә белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм

биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корымалар", СП 42.13330.2016 "СНИП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су кулланыу тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су кулланыуны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корымалары мәйданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1. Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренә үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3. Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәгә чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны СП 42.13330.2016 "СНИП 2.07.01-89 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренә һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

№ п/п	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенң төрләрән бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл җирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл җирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм җәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләмен проект биремә нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен җир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

№ п/п	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элемтәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3.Элемтә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4.Элемтә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элемтә линияләре өчен жирләрне бүлеп биру нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәэмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

Көнкүрөш калдыктары төрлөрө	Көнкүрөш калдыктары күлөмө	
	Елына 1 кешегә	
	кг	
Каты: суүткөргөч, канализация, үзөк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүрөш калдыктарының гомуми күлөмө	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000– 3500

5.6.3. Контейнер майданчыктарын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыктарыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеш территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүрөш калдыктарын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәгә яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшелләндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәгә яшелләндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәгә урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәгә яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күлөмдө

кабул итэргэ кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзөклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлгегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән җирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә җир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата җилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа җирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарынан, спорт-сәламәтлэндерү һәм шифаханә-курорт объектларынан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьлэндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максимум торганда, грунт сулары җир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итэргә кирәк.

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1. Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрән) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89* "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85 * «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртібе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны эзерлэгэндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Яңасала авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсешә фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткелләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә һисап күрсәткелләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлеге Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Ташкичү авыл
җирлеге Советының
_____ ел, № ____
караына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ТАШКИЧҮ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР
ТӨЗЕЛШЕН ПРОЕКТЛАУНЫҢ ЖИРЛЕ
НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ТАШКИЧҮ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмиятгә объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакүләм ял итү, ял итү объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин ителешнең рәхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максимал үтемлек	

күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элементә объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Ташкичү авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Ташкичү авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Ташкичү авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару;
торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;
социаль яклауга мохтаж гражданның торак төзелешенә хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;
мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;
мәгълүматлаштыру һәм элемент;
физик культура һәм массакүләм спорт;
көнкүреш калдыкларын жыю һәм чыгару; төзекләндерү һәм яшелләндерү;
ритуаль хезмәтләр күрсәтү;
социаль тәмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбәндәге өлешләрне үз эченә ала:

төп өлеш (авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларының тәмин ителешенә минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителгән үтемлек дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре);
нормативларның төп өлешендәгә хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары;
нормативларның төп өлешендә булган хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;
жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр;
авыл жирлегенә кыскача характеристика.

2. Хисап күрсәткечләрен куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Ташкичү авыл жирлегенә территорияль планлаштыру документларын, Ташкичү авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын эзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлу өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Ташкичү авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Ташкичү авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының төньяк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; көнчыгыш ягыннан Балтач муниципаль районы һәм көнбатыштан Әтнә муниципаль районы, көньяктан – Үрнәк, Яңа Крылай һәм Яңа Кишет, төньяктан – Яңа Кенәр һәм Шушмабаш, төньяк-көнчыгыштан Апаз авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	16044
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Ашытбаш авылы Мамсә авылы Иске Ашыт авылы Ташкичү авылы Хәтнә авылы Ак-Чишмә авылы Кысна авылы Наратлык авылы

		Пичмонтау авылы Иске Кенәр авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	2609
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Ашытбаш авылы	606
	Мамсә авылы	348
	Иске Ашыт авылы	525
	Ташкичү авылы	349
	Хәтнә авылы	8
	Ак-Чишмә авылы	221
	Кысна авылы	138
	Наратлык авылы	103
	Пичмонтау авылы	106
	Иске Кенәр авылы	155
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	16,3

7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	2429
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Ашытбаш авылы	555
	Мамсә авылы	330
	Иске Ашыт авылы	500
	Ташкичү авылы	340
	Хәтнә авылы	4
	Ак-Чишмә авылы	210
	Кысна авылы	125
	Наратлык авылы	90
	Пичмонтау авылы	135
	Иске Кенәр авылы	140
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	53,98
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Ашытбаш авылы	12,67
	Мамсә авылы	7,29
	Иске Ашыт авылы	10,76
	Ташкичү авылы	8,58
	Хәтнә авылы	0,19
	Ак-Чишмә авылы	4,08
	Кысна авылы	3,2
	Наратлык авылы	1,45
	Пичмонтау авылы	2,93
	Иске Кенәр авылы	2,82

9	Халыкның торак белән тээмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,69
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлеш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменәң принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми

2	<p>Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән:</p> <p>котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтәрләре</p>	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми
3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тээмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тээмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тээмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тээмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлегенәң максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенәң мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсенәң исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элементә объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элементә объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элементә объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Ташкичү авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечен 100 метр күләмендә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекен мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
<p>Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.</p>			

4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлекенә мөмкин булган максималь дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекен мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлекенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсуслаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыкларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлүп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тәмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешең югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
үзәк		микрорайоннар /төзелеш кварталлары	
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.
2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:
плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.
Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешең сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчәмсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә

урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнган булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрән трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтәрләр» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеш. Шәһәр һәм авыл жирлекләрән планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3. Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәэмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәэмин итү һәм газ белән тәэмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеш территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәэмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеш. Шәһәр һәм авыл жирлекләрән планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очраclarда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке

суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНИП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су кулланырга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су кулланышы бер кешегә 150 л/тәүлек күләмәндә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2. Торак пунктлар цикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1. Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренен үткәру мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр цикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3. Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге цикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган транспорт объектлары цикләрендә автомобиль юлларын проекткаунуны "СНИП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вәзгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше

3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
---	-------------------------	--

Торак төзелешенең төрләрән бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биремә нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре мәйданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок мәйданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элемтә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлөп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарынан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элемтә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элемтә линияләре өчен жирләрне бүлөп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлегә халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык санынан, калдыкларны туплау нормаларынан, калдыкларны саклау срокларынан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларынан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларынан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләнделгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшелләнделгән дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшелләнделгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләнделгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшелләнделгән объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзекләнделгән һәм яшелләнделгән объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлгә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларын урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективасы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәргә нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарынан, спорт-сәламәтләнделгән һәм шифаханә-курорт объектларынан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләнделгән тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

Мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл челтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0

2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;
«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрен) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПин 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПин 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Ташкичү авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеш фаразы;

жирле үзидарэ органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң һисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенәң максималь дәрәжәсенәң һисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын әшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Үрнәк авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ карарына
кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ҮРНӘКАВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ҮРНӘКАВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хоукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Үрнәкавыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегенә территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелешен эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегенә жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлегенә халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлегенә халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлегенә халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлегенә халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенен
минималь мөмкин булган дэрэжэсенен исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондый объектларның авыл
жирлеге халкы өчен максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенен хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрен куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Үрнәк авыл җирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Үрнәк авыл җирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл җирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Үрнәк авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Үрнәк авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көнчыгыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк - көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяк-көнчыгыштан Балтач муниципаль районы, көньяк-көнчыгыштан Сеже, көньяк – көнбатыштан Иске Кырлай, төньяк-көнбатышка таба Яңа Кенәр һәм Ташкичү авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	18261
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Бимәр Югары Пошалым Казанбаш Күлтәс Урта Пошалым Иске Төрнәле Алга-Көөк Апайкина Гарь Казанка Көтек Кече Төрнәле Түбән Пошалым Тылангыр Үрнәк Гарталовка Дүртөйле
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	3448
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Бимәр	979
	Югары Пошалым	2
	Казанбаш	335
	Күлтәс	574

	Урта Пошалым	159
	Иске Төрнәле	175
	Алга-Көөк	186
	Апайкина Гарь	156
	Казанка	91
	Көтек	164
	Кече Төрнәле	181
	Түбән Пошалым	73
	Тылангыр	257
	Үрнәк	65
	Гарталовка	40
	Дүртөйле	11
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	18,9
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	610
	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшъ, хатын-кызлар 16 -54 яшъ, кеше	1993
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	723
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	3553
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	1029
	Бимәр	1
	Югары Пошалым	338
	Казанбаш	601
	Күлтәс	155
	Урта Пошалым	175
	Иске Төрнәле	189
	Алга-Көөк	163
	Апайкина Гарь	90
	Казанка	170
	Көтек	189
	Кече Төрнәле	70
	Түбән Пошалым	252
	Тылангыр	74
	Үрнәк	45
	Гарталовка	12
	Дүртөйле	
	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	71,53

8	шул исэптэн торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак майданы:	
	Бимәр	20,83
	Югары Пошалым	0,2
	Казанбаш	5,78
	Күлтәс	12,46
	Урта Пошалым	4,15
	Иске Төрнәле	3,56
	Алга-Көек	3,68
	Апайкина Гарь	2,82
	Казанка	1,89
	Көтек	3,42
	Кече Төрнәле	3,8
	Түбән Пошалым	1,7
	Тылангыр	4,52
	Үрнәк	1,33
	Гарталовка	0,82
	Дүртөйлә	0,55
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,75
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Үрнәк авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенәң максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләрне даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләрне кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыкларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенәң электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлеп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СП31-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганақларына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренәң эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенәң югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
үзәк		микрорайоннар /төзелеш кварталлары	
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4. Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәрү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллөндөрү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллөндөрелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллөндөрү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклөндөрү һәм яшеллөндөрү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәреге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Үрнәк авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқтисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органны һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексның 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Утар-Аты авыл җирлеге
Советының
_____ ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УТАР-АТЫ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЭШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. УТАР-АТЫ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хоукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҢӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Утар-Аты авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукий рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Утар-Аты авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Утар-Аты авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыю һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенөң минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлөрөн куллану өлкәсе һәм кагыйдәләре

2.1. Утар-Аты авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Утар-Аты авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсәткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлек күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Утар-Аты авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Утар-Аты авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көнбатыш өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; Этнә муниципаль районы белән көньяк-көнбатыштан, көнбатыштан һәм төньяк - көнбатыштан, төньяктан – Яңа Кишет, көнчыгыштан – Яңа Кырлай һәм Наласа, Арча муниципаль районының көньяк – Урта Аты авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	9169
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Утар-Аты авылы Югары Аты авылы Субаш-Аты авылы Орнашбаш авылы Кушлавич авылы Иске Жөлби авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	1356
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Утар-Аты авылы	358
	Югары Аты авылы	249
	Субаш-Аты авылы	228
	Орнашбаш авылы	294
	Кушлавич авылы	134
	Иске Жөлби авылы	93

5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	14,8
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яштән кечерәк яштәге халык, кеше	213

	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	745
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	398
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	1408
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Утар-Аты авылы Югары Аты авылы Субаш-Аты авылы Орнашбаш авылы Кушлавич авылы Иске Жөлби авылы	365 260 250 300 137 96
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак майданы	28,44
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак майданы:	
	Утар-Аты авылы Югары Аты авылы Субаш-Аты авылы Орнашбаш авылы Кушлавич авылы Иске Жөлби авылы	6,87 4,71 5,59 6,36 3,29 1,62
9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,97
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корымаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе һисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеш дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгәе объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Утар-Аты авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенә мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр мәйданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемләгәннең мөмкин булган максимум дәрәжәдәгә һисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән һисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территорияль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләплэре нигезендә кабул итэргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итэргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итэргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтэрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрлэр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчэргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар ээрлэүгә һәм үткэрүгә карата санитар-эпидемиологик таләплэр" нигезендә кабул итэргә кирәк.

5.1.4.Халыкның хужалык-эчэ торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итэргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен; линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.5 Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренен үткәерү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренә һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик өзгәртүгә һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенә төрләрән бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүгә норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлегә халкының мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл жирлегә халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-

демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биремә нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләрне бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрән СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрән планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләрәннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкит итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чиклэнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү

экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтләнדרү һәм шиһаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләнדרергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл челтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрән) раслау һәм «Торак территорияләрен карап

тотунуң санитар кагыйдэләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азмобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНиП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотунуң санитар кагыйдэләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны эзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Утар-Аты авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеш фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткеләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә һисап күрсәткеләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын

эшлэү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнде.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Шушмабаш авыл
жирлеге Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ШУШМАБАШ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛАУНЫҢ ЖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ШУШМАБАШ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлеш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хоукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеш объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘҖДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәҖдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәҖдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәҖдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәҖдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Шушмабаш авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Шушмабаш авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Шушмабаш авыл жирлеге жирле үзидарә органның норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элемент;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгару; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгән үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгән объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенэ кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлөрөн куллану өлкөсө һәм кагыйдэләре

2.1. Шушмабаш авыл жирлегенә территорияль планлаштыру документларын, Шушмабаш авыл жирлеге территорияләрәнә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәэмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Шушмабаш авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Шушмабаш авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының төньяк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә урнашкан; төньяктан Марий Эл Республикасы, көнчыгыштан – Апаз, көньяктан-Ташкичү, көнбатыштан – Арча муниципаль районының Яңа Кенәр авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	8957
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Шушмабаш авылы Носы авылы Сәрдәбаш авылы Шекә авылы Илдус авылы Ишнарәт авылы Угез-Елга авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	2287
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Шушмабаш авылы	1010
	Носы авылы	324
	Сәрдәбаш авылы	294
	Шекә авылы	439
Илдус авылы	59	
Ишнарәт авылы	83	

	Угез-Елга авылы	78
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	25,5
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшътән кечерәк яшътәге халык, кеше	427
	хезмәткә сәләтле яшътәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшъ, хатын-кызлар 16 -54 яшъ, кеше	1399
	хезмәткә сәләтле яшътән өлкәнрәк яшътәге халык, кеше	461
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	2260
	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	шул исәптән торак пунктлар, кеше:
	Шушмабаш авылы	1000
	Носы авылы	320
	Сәрдәбаш авылы	290
	Шекә авылы	440
	Илдус авылы	60
Ишнарат авылы	80	
Угез-Елга авылы	70	
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак майданы	45,88
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак майданы:	
	Шушмабаш авылы	21,81
	Носы авылы	6,48
	Сәрдәбаш авылы	5,12
	Шекә авылы	7,87
	Илдус авылы	1,32
Ишнарат авылы	1,74	
Угез-Елга авылы	1,54	

9	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	20,06
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлеш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тәэмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тәэмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянең, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән исәп күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
---	-----------------	---	---

1	<p>Электр белән тәэмин итү системасы объектлары:</p> <p>электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре</p>	<p>Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тәэмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту</p>	<p>билгеләнми</p>
2	<p>Жылылык белән тәэмин итү системасы объектлары, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтәрләре</p>	<p>Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тәэмин итү</p>	<p>билгеләнми</p>
3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәэмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	<p>Торак биналарны газ белән 100 процент тәэмин итү</p>	<p>билгеләнми</p>
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәэмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	<p>Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәэмин итү</p>	<p>билгеләнми</p>

5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән: үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәэмин итү	билгеләнми
---	--	--	------------

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлегә халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенең максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлегә халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль үтемлелегенең максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлегә халкының әлегә объектлар белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлегә халкының хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлеккән мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл җирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл җирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күңел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре; авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлеккән мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлеккән мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән мәйданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеше дәрәжәсе
---	-----------------	-----------------	---

1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1
---	------------------------------------	--------------------------	---

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элементә объектларының территорияль үтемлелегенәң максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Шушмабаш авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территорияль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечен 100 метр күләмендә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенәң хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль үтемлелегенәң мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенәң гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешенәң мөмкин булган минимальд эрәжәсенәң хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеше дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территорияль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми

Искәрмә.

Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр бие зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр майданы 20 %тан да артмаска тиеш.

4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкын социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тәмин ителеш дәрәжәсен җиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында җиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыкларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тәмин ителеш дәрәжәсен җиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә

тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр жайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенең югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.
1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.
2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:
плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.
Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тээмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл жирлеген жылылык белән тээмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тээмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчәмсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тээмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тээмин итү чыганакларын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тээмин итү чыганакларын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНИП 41-02-2002 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНИП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тээмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНИП 42-01-2002 «Газ белән тээмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тээмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авил торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тээмин итү һәм газ белән тээмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр яқын итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзерләүгә һәм үткәругә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләренә божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очракларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен; линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләренә бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

5.1.4 Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жыл икән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлегенә халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1. Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренә үткәрү мөмкинлегенә автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авыл торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срокка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм җайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3. Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзгә чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проекткауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеш объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеш күләмнәренә һәм торак төзелеш типларының һисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик өзгичтәне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеш характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тиби	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеш	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеш 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеш; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеш

2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрән бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегенән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакүләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял итү, күңел ачу, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәгә эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

№	Объектның исеме	Участок мәйданы
1	Почта элементәсе бүлгә объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Төрәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элемтә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элемтә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элемтә линияләре өчен жирләренә бүлп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирләге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер мәйданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер мәйданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау сроklarыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка жавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү* таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме
------------------------------------	-----------------------------------

	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшелләндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкил итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га; скверлар - 0,5 гектардан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын

урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтләнדרү һәм шиһаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләнדרергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл челтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнде:

2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексы;

«Россия Федерациясендә жирлә үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эшә турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелешә эшчәнлегә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясә Хөкүмәтенәң 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыелмасы өлешләрен) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгәт инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнәң социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелешә. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм тәзу»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азобиль төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибә турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның

жирле нормативлары.

6.3.Нормативларны эзерлэгэндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Шушмабаш авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-иқътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-иқътисади үсешә фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлегә халкын тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре һәм авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкин булган үтемлелегенә максимал дәрәжәсенә һисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексның 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районы
Яңасала авыл җирлеге
Советының
_____ел,
№__ крарына кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢАСАЛА АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕН
ПРОЕКТЛА УНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

2021 ел

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛЭҮ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДЭЛӨРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ	6
3. ЯҢАСАЛА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. Төп өлөш	9
4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан максимал дәрәжәдә мөмкин булган үтемлелек күрсәткечләре	9
4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре	11
4.4. Авыл жирлеге халкының ял итү, массакуләм ял итү, ял итү объектлары белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	12
4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максимал үтемлелек күрсәткечләре;	13
4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән минималь тәмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре;	

авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	14
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуаль хезмәт күрсәтүләре объектлары белән тәмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	15
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь үтемлелек күрсәткечләре	
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯҖЫН БИЛГЕЛӘҮ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.....	16
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	16
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	19
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	20
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, ял итү, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	21
5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр	21
5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	22
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр	24
6. ИСӘП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	26

1. Гомуми нигезлэмэлэр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәлэләр «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салына.

1.3. Әлеге нормативлар, оештыру-хокукий рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңасала авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Яңасала авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре жыелмасын; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территорияль үтемлегенә мөмкин булган максималь дәрәжәдәгә хисап күрсәткечләрен билгели.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж гражданнарның торак төзелешенә хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган;

мәдәният, массакүләм ял итү, ял итү;

мәгълүматлаштыру һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

көнкүрөш калдыкларын жыюу һәм
чыгаруу; төзөклөндөрү һәм
яшеллөндөрү;
ритуаль хөзмөтлөр күрсөтү;
социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар түбөндөгө өлөшлөрнө үз эченэ ала:

төп өлөш (авыл жирлеге халкының жирле эһәмияттөгө объектларының тээмин ителешенө
минималь мөмкин булган дэрэжэсенөң исэп-хисап күрсөткөчлөрө; мондой объектларның авыл
жирлеге халкы өчөн максималь рөхсөт ителгэн үтөмлөлөк дэрэжэсенөң хисап күрсөткөчлөрө);

нормативларның төп өлөшөндөгө хисап күрсөткөчлөрөн нигезлөү материаллары;

нормативларның төп өлөшөндө булган хисап күрсөткөчлөрөн куллану кагыйдөлөрө һәм
өлкэсө;

жирлекнөң жирле эһәмияттөгө объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын
билгелөүгэ, күрсөтөлгөн объектларны урнаштыруга тэкьдимнэр;

авыл жирлегенө кыскача характеристика.

2. Хисап күрсэткечлэрен куллану өлкәсе һәм кагыйдэләре

2.1. Яңасала авыл жирлегенең территориаль планлаштыру документларын, Яңасала авыл жирлеге территорияләренә карата эшләнелә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләү, килештерү, раслау һәм тормышка ашыру вакытында әлеге нормативлар белән билгеләнә торган хисап күрсэткечләре кулланыла.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

2.3. Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә исәп-хисап күрсэткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль максималь дәрәжәдә үтемлелек күрсэткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

2.4. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтамада бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелгән нормаларга таянырга кирәк.

3. Яңасала авыл жирлегенә кыскача характеристика

3.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлеге территориясенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

№	Күрсәткеч исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Авыл жирлеге Арча муниципаль районының көньяк өлешендә урнашкан; көнчыгыштан Теләче муниципаль районы белән чиктәш, төньяктан - “Арча шәһәре” муниципаль берәмлеге белән, көнбатыштан Иске Чүриле һәм Кәче авыл жирлекләре белән чиктәш.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	4876
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Яңасала авылы Каенсар авылы
4	01.01.2015 елга халыкның даими саны	
	барлыгы, кеше	467
4	шул исәптән торак пунктлар, кеше:	
	Яңасала авылы Каенсар авылы	305 162
5	01.01.2015 елга халыкның тыгызлыгы, кеше/кв. км	9,6
6	01.01.2015 елга халыкның яшь структурасы	
	хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк яшьтәге халык, кеше	49

	хезмәткә сәләтле яшьтәге халык Ир-атлар 16 - 59 яшь, хатын-кызлар 16 -54 яшь, кеше	294
	хезмәткә сәләтле яштән өлкәнрәк яшьтәге халык, кеше	126
7	2025 елга халыкның даими санын фаразлау	
	барлыгы, кеше	462
	шул исәптән торак пунктлар, кеше: Яңасала авылы Каенсар авылы	302 160
8	01.01.2015 елга авыл жирлегенең торак фонды	
	барлыгы, мең кв. метр торак мәйданы	9,94
	шул исәптән торак пунктлар буенча, мең кв. метр торак мәйданы: Яңасала авылы Каенсар авылы	6,49 3,45
9	Халыкның торак белән тәмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	21,28
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (балл)	6 – 7
	табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. Төп өлөш

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү объектлары белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенен исәп күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенен мөмкин булган максимал дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженерлык жиһазлары системаларын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган авыл жирлеген территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Өлеге тармак схемаларында технологиянен, куәтнең, инженерлык челтәрләре күләменен принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыру чираты буенча тәкъдимнәр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелде.

2 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максимал дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электр трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле киеренкелектәге электр челтәрләре	Торак һәм ижтимагый биналарның электр энергиясе белән 100 процент тээмин итү; торак урамнарны 100 процент яктырту	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельныйлар, жылылык электр станцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгәннәре: автоном һәм автоном	Торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин итү	билгеләнми

	индивидуаль котельныйлар, фатир жылылык генераторлары, жылылык челтэрлэре		
--	--	--	--

3	<p>Газ белән үзәкләштерелгән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	Торак биналарны газ белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәмин итү чыганакалары, су жыю корылмалары, су саклау өчен савытлар, суүткәргечләр</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны су белән 100 процент тәмин итү	билгеләнми
5	<p>Су чыгару системасы объектлары *, шул исәптән:</p> <p>үзәкләштерелгән чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация торбаүткәргечләре; үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, агызу станцияләре, канализация торбаүткәргечләре</p>	Торак һәм ижтимагый биналарны 100 процент тәмин итү	билгеләнми

* хисап күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Торак пунктлар чикләрендәге автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге объектларына керә торган транспорт объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.2.1. Барлык биналарга һәм корылмаларга автомобиль транспортының керә алуы тәмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территориаль үтемлелегенә максималь хисап күрсәткечләрен 3 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл жирлеге халкының әлеге объектлар белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнми.

3 нче
таблица

№	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе (метр)
1	торак пункт буенча тукталыш пунктлары	500

4.3. Социаль яклауга мохтаж гражданнарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә мөмкин булган максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителү дәрәжәсе (кв. м/кеше)		халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
		2015 ел	2025 ел	
1	Авыл жирлекләрендә торак урыннары	23,1	26,4	билгеләнми

Искәрмә.

Киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025-2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып төгәлләштерелә.

4.4. Авыл жирлеге халкы өчен мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәдәге хисап күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	халык саны 0,2 - 1 мең кеше 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен клуб учреждениеләре	300 урын 300 - 230 урын	билгеләнми
2	халык саны 1 - 3 мең кеше булган торак пунктлар өчен авыл китапханәсе	6 - 7,5 мең берәмлек китап; 1000 кешегә 5 - 6 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечкенә хисап күрсәткечен алырга кирәк.

2. Халык саны 1,5 меңнән артык булган авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәкләр) объектларның санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә өстәмә рәвештә жәяүлеләр 30 минутта йөри алырлык зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең 2019 елга кадәр социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелекнең мөмкин булган максималь дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә идән майданы 350 кв. м	билгеләнми
2	Яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. м	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе хисап күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

№	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тээмин ителеше дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	авыл жирлегенә объект	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкы өчен мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларының территориаль үтемлелегенең максималь дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечләре билгеләнми.

4.7. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары белән тээмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль үтемлелегенең мөмкин булган максималь дәрәжәсе

4.7.1. Көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектлары исемлеге, мондый объектларның урыны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлеге территориясен санитар чистартуның генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкы өчен каты көнкүреш калдыкларын (яшәү урыннарыннан, балалар һәм дөвалау-профилактикалау учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан) жыю өчен контейнер майданчыкларының территориаль үтемлелегенең мөмкин

булган максимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечен 100 метр күләмдә алырга кирәк.

4.8. Авыл жирлегә халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлегенә гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (кв. метр/кеше.)	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми файдаланудагы яшел территорияләр	12	билгеләнми
Искәрмә. Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен зур елгаларның һәм сулыкларның яр буе зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр мәйданы 20 %тан да артмаска тиеш.			

4.9. Авыл жирлегә халкының ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минимум дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемләгән мөмкин булган максимум дәрәжәдә хисап күрсәткечләре

4.9.1. Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

№	Объектның исеме	Халыкның минимум рөхсәт ителгән тәмин ителеш дәрәжәсе (га/1 мең кеше).	Халык өчен территориаль үтемлекнең мөмкин булган максимум дәрәжәсе
1	Традицион күмү зираты	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлегә халкының социаль тәмин итү һәм социаль яклау объектлары

белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре; авыл жирлегә халкы өчен мондый объектларның территориаль үтемлелегенә максималь дәрәжәдә мөмкин булган хисап күрсәткечләре

4.10.1. Инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10 %ка (әмма кимендә 1 урын) кабул итәргә кирәк, шул исәптән кресло-коляскадагы инвалидлар автотранспорты өчен махсулаштырылган урыннар 5 %.

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында жиңел автомобильләргә кыска вакытлы саклау өчен ачык майданчыларда инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсен жиңел автомобильләргә вакытлыча саклау урыннарының гомуми саныннан 10 % (ләкин 1 урыннан ким түгел) кабул итәргә кирәк.

5.АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ОБЪЕКТЛАРГА БУЛГАН ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘУ, ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР

5.1. Авыл жирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тээмин итү, су бүлөп бирү, күрсәтелгән объектларны урнаштыру объектларында халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр

5.1.1.Электр белән тээмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СПЗ1-110-2003 (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләр нигезендә билгеләнә торган электр чыганаclarына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренә эреләндерелгән чагыштырма хисап көчәнешенә югары күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт		
	табигый газдагы плитәләр (кВт/кеше)		
	торак пункт буенча гомумән	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3 тән дә ким	0,41	0,51	0,39

Искәрмә.

1. Торак пункт үзәге дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре тупланган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләре көчәнеше исәпкә алынмады. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

плитәләре табигый газда булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6.

Торак пункт үзәге территориясенә югары күрсәткечне алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, электр челтәрләрен перспективалы үстерүне анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы электр челтәре комплексын перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен көчәнеше хисап срогы һәм йөкләнеш системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә

35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Киләсе чорга 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү җайланмаларын проектлауны электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы Нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктларын ябык типта проектлаштырырга тәкъдим ителә.

5.1.2 Жылылык белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү авыл җирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 Күчемсез мөлкәт объектларына экологик таләпләр (А кушымтасы) таләпләре нигезендә жылылык белән тәэмин итү ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә торган жылылык йөкләнешенең хисап күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтэрлэрен трассалары сузуны һәм ысуллары СНиП 41-02-2002 «Жылылык челтэрлэре» (9 бүлек), СП 42.13330.2016 СНиП актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек) таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.3.Газ белән тәмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау, төзү, реконструкцияләү һәм үстерүне СНиП 42-01-2002 «Газ белән тәмин итү системалары», Татарстан Республикасын газ белән тәмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендәге эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәмин итү һәм газ белән тәмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ жыю пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил үтәрлек яктан урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк.

Газ көйләү пункттын район үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа булганда- 10 метр; газ көйләү пунктына кергән жирдә газ басымы 0,6 МПа -1,2 МПа булганда- 15 метр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85" Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәмин итү. Тышкы челтэрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 " СНиП 2.07.01-89* Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 "Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәргә яраклы су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар эзәрләүгә һәм үткәргүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр" нигезендә кабул итәргә кирәк.

Халыкның хужалык-эчә торган суга ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырмача күрсәткечен тәүлеккә 200 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле сужылыткычлар белән белән жиһазландырылган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнаштыру схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Суүткәргеч челтәрләрне божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрдә тупик линияләр куллану түбәндәге очрақларда рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта, житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

линиянең озынлыгы 200 метрдан да артык булмаганда, янгынга каршы яки хужалык-

янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Тышкы суүткәргечләрне бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән чорнап алуы рөхсәт ителми.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны гамәлгә ашыруны түбәндәге таләпләр нигезендә башкарырга кирәк: 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* "Эчке суүткәргечләр һәм биналарны канализацияләү", 32.13330.2012 СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85" Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89" "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" (12 бүлек).

Көнкүреш тәүлеклеклек уртача су белән тәмин итү, территориягә су сибүгә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, авыл торак пунктлары өчен уртача тәүлеклек (бер елга) су куллануны бер кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Юынтык суларны чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак төзелешенә карата жил искән яктан су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

5.2.Торак пунктлар чикләрендә урнашкан транспорт объектларында авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга карата тәкъдимнәр

5.2.1.Торак пунктлар территориясендә урамнар һәм юллар челтәренең үткәерү мөмкинлеге автомобильләшү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

Авил торак пунктлары өчен 2025 елга кадәр исәпләнгән срукка автомобильләшү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобиль итеп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Урта, зур һәм эре авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә магистраль урамнарда һәм жайга салынулы хәрәкәт юлларында юл аркылы чыгу урыннарын 200-300 метр интервалы белән бер биеклектә (жир өсте) күздә тотарга кирәк.

5.2.3.Жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары арасы 400 - 600 метр, урта, зур һәм эре авыл торак пунктларының ижтимагый үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә тәкъдим ителә.

5.2.4. Авыл жирлегендәге торак пунктлар һәм жирле әһәмияттәге объектларга караган

транспорт объектлары чикләрендә автомобиль юлларын проектлауны "СНиП 2.07.01-89 *"Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (11 бүлек, кушымталар һәм, К, Л) нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.3.1. Торак төзелеше күләмнәренен һәм торак төзелеше типларының хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 11 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

11 нче таблица

№	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
1	Азкатлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге шәхси хужалык төзелеше 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеше; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеше
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеше

Торак төзелешенен төрләрен бүлү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү авыл жирлегеннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларны төзүнең норматив параметрлары 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше.Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (7 нче бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.4.1. Мәдәният, массакуләм ял, күңел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжын билгеләү халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурлыгына туры китереп башкарылырга

тиеш.

5.4.2. Әлеге объектларны урнаштырганда, башка шундый ук объектларның яқынлығын исәпкә алырга, транспорт элементларын, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнешне күздә тотарга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакуләм ял итү, күнел ачу, физик культура һәм массакуләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләмен проект биреме нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләрен һәм башка уку йортларын, ял һәм мәдәният учреждениеләрен спорт объектлары белән берләштерергә рөхсәт ителә.

5.5. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыруга тәкъдимнәр

5.5.1. Яңа төзелеш алып барганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләргә хезмәт күрсәтү өчен яшерен эчке коммуникацияләр буенча кимендә өч элемент операторының элемент челтәрләрен салу күздә тотыла.

5.5.2. Мәгълүматлаштыру һәм элемент объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

№	Объектның исеме	Участок майданы
1	Почта элементәсе бүлеге объектлары	700 - 1200 кв. метр
2	Автоматик телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматик телефон станциясе	0,3 га
4	Концентратор	40 - 100 кв. метр
5	Терәк-көчәйтү станциясе	0,1 - 0,15 га
6	Чыбыклы тапшыруның блок-станциясе	0,05 - 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 - 70 кв. метр
8	Кабельле телевидение техник үзәге	0,3 - 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләре биналарын зарарлы, коррозия - актив, зыянлы матдәләр бүлеп чыгару һәм тузан чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-сак зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны СН 461-74 «Элементә линияләре өчен жирләренә бүлеп бирү нормативлары» таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

5.6. Авыл жирлеге халкының көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыру күздә тотыла.

Контейнер майданчыкларын тиешле санда билгеләү өчен контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерлар саны калдыклар аеруча күп тупланган вакытка җавап бирергә тиеш.

5.6.2. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү*" таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының хисап санына (һәр 5 ел саен) фактик мәгълүматлар буенча төзәтмә кертергә кирәк.

13 нче таблица

Көнкүреш калдыклары төрләре	Көнкүреш калдыклары күләме	
	Елына 1 кешегә	
	кг	литр
Каты:		
суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән җиһазландырылган торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми күләме	280 – 300	1400 – 1500
Шулардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар йортларыннан, дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.6.4. Бер майданчыкта урнашкан чүп контейнерлары саны 5 тән артмаска тиеш.

5.6.5. Торак төзелеше территориясендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәмин ителмәгәндә, сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен ишегалды ташландык су чокырларын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларына норматив ихтыяжларын билгеләүгә, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

5.7.1. Торак пунктлар чикләрендә төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенә яшеллэндерү дәрәжәсе) кимендә 55 % тәшкит итәргә тиеш.

Төрле билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикләнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләрне, агач һәм куак утыртмаларын, торак пунктлар территорияләрендәге урманнарны аңларга кирәк.

5.7.2. Торак пунктта яшел утыртмаларны, планировка структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә урнаштырырга кирәк.

Торак пунктта яңа территорияләр проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максимум саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары майданнарын:

парклар - 10 га;

бакчалар - 3 га;

скверлар - 0,5

гектардан да ким

булмаган күләмдә

кабул итәргә кирәк.

5.7.4. Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын 42.13330.2016 "СНиП 2.07.01-89*" Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» 9 нчы бүлгә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5.8. Зиратлар урнаштыруга тәкъдимнәр

5.8.1. Бу бүлектә мәрхүмнең мәетен яки жәсәден гадәти күмү юлы белән жирләү зиратларны урнаштыруга карата таләпләр һәм тәкъдимнәр китерелә.

5.8.2. Зират майданы 40 гектардан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырганда, халык санының перспективалы үсешен, үлүчеләр коэффициентын, гамәлдәге зиратларны, бер кабергә жир кишәрлеге нормаларын исәпкә алырга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга кирәк.

5.8.5. Яңа жирләү урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарыннан, спорт-сәламәтлөндөрү һәм шифаханә-курорт объектларыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зират өчен бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: ачык сулыклардан, су агу юнәлешеннән, торак пункттан капма-каршы юнәлештә булырга тиеш;

мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга;

грунт сулары максималь торганда, грунт сулары жир өстеннән кимендә 2,5 метрга тигез;

1,5 м тирәнлектә һәм аннан түбәнрәк коры, көпшәк (комлы) 6 - 18% дымлы туфраклы булу;

5.8.8. Зират территориясендә юл чөлтәрен, су сиптерү өчен шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыны күләмен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Бер биеклектә бер урында күмү саны	Күмү урыны күләме	
	Киндәге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

6. Хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары

6.1 Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

2004 елның 29 декабрдәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрдәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 4 июлендәге 985 номерлы "Биналарның һәм корылмаларның иминлегенә турында техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәжбүри нигездә тәмин ителә торган милли стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы исемлеген (мондый стандартлар һәм кагыйдәләр жыйнагы өлешләр) раслау һәм «Торак территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре» СанПин 42-128-4690-88» карары;

«2014 елга кадәр жәмәгать инфраструктурасы, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар файдаланылды:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;

СП 31.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.02-84 * «Су белән тәмин итү.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 32.13330.2012 актуальләштерелгән редакция СНИП 2.04.03-85 * «Канализация.

Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2016 "Халыкның азomobil төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану" СНИП 35-01-2001;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре»;

СанПиН 2.1.2882-11 «Жирләү билгеләнешендәге зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

авыл жирлегенә административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халкының тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Яңасала авыл жирлегенә һәм Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программасы;

авыл жирлегенә социаль-икътисади үсеше фаразы;

жирле үзидарә органнары һәм кызыксынучы затлар тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль мөмкин булган үтемлелегенә максималь дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясының 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник биремнәр нигезендә билгеләнә.